

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet
Institut za sociološka istraživanja

Naučni skup

NEIZBEŽNOST INTERKULTURALNOSTI

Beograd, 13–15. oktobar 2023. godine

– KNJIGA SAŽETAKA –

Izdavač
Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet
Institut za sociološka istraživanja

Za izdavača
prof. dr Danijel Sinani, dekan Filozofskog fakulteta

Urednici
prof. dr Nada M. Sekulić
doc. dr Nemanja Zvijer

Dizajn naslovne strane
Marko Drezgić

Priprema za štampu
Dosije studio, Beograd

Štampa
JP Službeni glasnik, Beograd

Tiraž
60

ISBN 978-86-6427-270-4

Izdavanje knjige sažetaka finansijski je pomoglo Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije u sklopu finansiranja naučnoistraživačkog rada na Univerzitetu u Beogradu – Filozofskom fakultetu (broj ugovora 451-03-47/2023-01/200163)

Beograd, 2023. godine

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet
Institut za sociološka istraživanja

Naučni skup
**NEIZBEŽNOST
INTERKULTURALNOSTI**

Beograd, 13–15. oktobar 2023. godine

– KNJIGA SAŽETAKA –

Cilj naučnog skupa jeste da se iz perspektive društvenih i humanističkih nauka doprinese razumevanju procesa mešanja i kontakata između različitih kultura, globalnih tokova, konflikata, kao i savremenih vidova komunikacije, kako bi se u jednom širem smislu doprinelo menjanju vladajućih disciplinarnih paradigmi.

Tematski okviri skupa kretaće se od razmatranja opštijih teorijskih i konceptualnih pretpostavki interkulturalizma, preko sagledavanja u interkulturnom kontekstu specifičnih fenomena kao što su umetnosti, književnost, identiteti, drugost i migracije, pa sve do konkretnih i raznolikih osvrta na kulture Istoka i preispitivanja različitih politika multikulturalnosti.

PROGRAMSKI ODBOR

- doc. dr Meysun Gharaibeh Simonović, Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet, Katedra za orijentalistiku
- prof. dr Nikica Gilić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za komparativnu književnost – Katedra za filmologiju
- prof. dr Đokica Jovanović (profesor u penziji), Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Odeljenje za sociologiju
- prof. dr Dušan Pajin (profesor u penziji), Univerzitet umetnosti u Beogradu – Fakultet likovnih umetnosti
- prof. dr Radosav Pušić, Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet, Katedra za orijentalistiku
- prof. dr Nada M. Sekulić, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Odeljenje za sociologiju
- prof. dr Danijel Sinani, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Odeljenje za etnologiju i antropologiju
- prof. dr Milan Vukomanović, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Odeljenje za sociologiju
- doc. dr Nemanja Zvijer, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Odeljenje za sociologiju

ORGANIZACIONI ODBOR

- prof. dr Nada Sekulić, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Odeljenje za sociologiju
- doc. dr Nemanja Zvijer, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Odeljenje za sociologiju
- prof. dr Vera Backović, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Odeljenje za sociologiju
- Milica Vlajić, istraživačica pripravnica, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Institut za sociološka istraživanja
- Nebojša Đorđević, doktorand, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet
- Andrija Golubović, istraživač pripravnik, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Institut za sociološka istraživanja
- Danilo Pupavac, istraživač pripravnik, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Institut za sociološka istraživanja
- Milana Vinokić, asistentkinja, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka
- Stefan Zdravković, istraživač pripravnik, Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Institut za sociološka istraživanja

Dragan Čihorić*

Univerzitet u Istočnom Sarajevu –
Akademija likovnih umjetnosti u Trebinju

Konvergencija ili evropsko kulturno iskustvo. Sarajevski *Izraz* tokom 1957.

Teorija društvene konvergencije, oblikovana tokom druge polovine pedesetih godina 20. veka, implicirala je postojanje monolitnog fenomena modernosti, uzrokujući time ozbiljnu idejnu uznemirenost u intelektualnim krugovima tadašnje Jugoslavije. Tvrdnje poput onih koje su izrekli Volt Rostov i Talkot Parsons, o boljševičkoj modernizaciji i njenoj istovetnosti s tadašnjim demokratskim i uopšte zapadnim modelom modernizovanja, pretile su iščekivanjem svih jugoslovenskih dobitaka stečenih tokom procedura kulturne destaljinizacije nakon 1948. Odgovor namenjen unutrašnjoj upotrebi bio je neophodan, te će sarajevski časopis *Izraz*, pokrenut januara 1957, svoje prvo godište posvetiti ispitivanju pojma modernosti, Njegovom pročišćavanju biće namenjena opširna anketa, u kojoj će učešće uzeti različite ličnosti iz širokog sveta kulturne produkcije – od Kasua i Lefevra do Lazara Trifunovića, Isidore Sekulić i Borisa Zihlerla. Konačan sud o istoj doneće glavni urednik *Izraza*, Midhat Begić, u oktobarskom broju časopisa. Pod naslovom „Moderno i klasično” Begić je čitaocima ponudio kratak istorijat modernosti, i to iz ugla korisnog za aktuelnu jugoslovensku poziciju. Nazvavši razmatranje estetičkom geografijom modernoga, autor je pitanje modernosti doživio kao ekskluzivno evropsko i u apsolutnoj opoziciji u odnosu na sovjetsko, a to bi značilo klasicističko i nacionalno oblikovano iskustvo. Za Begića je industrijska modernost možda i mogla da rezultuje istim posledicama kako na zapadu tako i na ideološkom istoku, ali je sovjetska kulturna stvarnost, za razliku od aktuelne jugoslovenske, fleksibilne i dobrim delom modernističke, ostajala duboko u znaku antimodernizma i ksenofobnog zatvaranja. Jednom rečju, klasicizma kao identitetske kočnice za sva buduća traženja. *Izraz* je, nasuprot tome, predano podvlačio najbolje od jugoslovenske modernosti (Ivan Foht, januara 1957, kritičkim osvrtom na „Mišolovku” Radomira Konstantinovića) i njene otvorenosti u kontaktu sa zapadnim idejnim iskustvima, urednički osvešćeno dovršivši prvo godište osvrtom beogradskog istoričara umetnosti Lazara Trifunovića na umetnički pad i genezu sovjetskog socijalističkog-realizma, novembra 1957. Bez te dve radnje, bez Fohtovih i Trifunovićevih priloga, bilo bi nezamislivo ono naknadno i ozbiljno modernističko nastojanje *Izraza*, kao što bi bio nezamisliv i njegov apsolutno evropski štimung prisutan u periodu od 1958. do 1963. godine.

Ključne reči: modernost, ideološki zapad, *Izraz*, Midhat Begić, socijalistički-realizam.

* dragancihoric@gmail.com

Dragan Čihorić

University of East Sarajevo – Academy of Fine Arts in Trebinje

Convergency or the European Cultural Experience. Sarajevo's *Izraz* in 1957

The theory of convergency, actual and so prevalent one among the american liberal elite – Walter Rostow or Talcott Parsons – in the late 1950s deeply disturbed then the Yugoslav anti-stalinist intellectuals. As a valuable response they established the cultural magazine *Izraz* in Sarajevo in january 1957. Resolutely modernist by its ideological profile *Izraz* was devoted to the analysing of the main components of the modernist experience. Midhat Begić, the editor in chief of the magazine, in his column, „Modern and Classical“ (october 1957), strictly defined the local modernist propositions. By his opinion, not so close to the contemporary american liberal standards, he decidedly favored the European modernist experience. It is important to notice that his position was strenghtened by the presence of some of the very important European intellectuals: Cassu, Lefebvre, Vittorini. Begić insisted that the Yugoslav modernist turn in 1950s represented the inseparable part of the european modernity and as well a part of the unified cultural experience. At the same time, the Soviet cultural model persisted inside the xenophobic state conformity, nominally equated by the standards of the cultural classicism. Sterile and conservative that style revitalised nationalistic stereotype of ethnical superiority. So, for Yugoslav contemporary experience, modernity represented connective and inevitable cultural fluid, something that have to be cultivated and defended as such. The columns of Ivan Focht (january 1957) and Lazar Trifunović (november 1957) served that purpose, carefully formulating the difference between the new Yugoslav modernity and its language and the ancient and ideologically corsive paradigm (socialist realism) of then xenophobic and in nationalistic exclusivity enclosed Soviet cultural experience.

Key words: modernity, ideological west, *Izraz*, Midhat Begić, socialist realism.

Ljiljana Ćumura*

MSA – Malta Sociological Association

Multikulturalizam u obrazovnom sistemu na Malti

Sve učestalije migracije dovele su do novih trendova i načina funkcionisanja obrazovnih institucija širom sveta. Veliki priliv migranata poslednjih godina uticao je i na promene u malteškom obrazovnom sistemu, podjednako i na nastavni kadar i na đake. U radu su predstavljeni izazovi i prednosti multikulturalnog obrazovanja u školama na Malti, od osnovnih i srednjih škola, do koledža i fakulteta. Istraživanje je započeto pitanjima: 1) na koje izazove nailaze nastavnici u multikulturalnoj učionici u radu sa đacima različitih nacija, etničkih grupa, rase, kultura, religija; 2) koje veštine su potrebne nastavnicima da bi bili veštiji i produktivniji i 3) koje tehnike koriste da bi se suočili sa izazovima i barijerama u svom radu? Metodologija koju autorka koristi u radu obuhvata: analizu sadržaja, online upitnik, polustrukturisani intervju i fokus grupu. U istraživanju je učestvovalo 20 nastavnika, sa dugogodišnjim iskustvom u radu sa decomigrantima. Rezultati pokazuju da su najčešće barijere na koje nastavnici nailaze: raznolikost jezika i komunikacija (verbalna i/ili neverbalna), nedovoljno poznavanje kulture, religije, tradicije, verovanja, načina života i ponašanja đaka, nedovoljno informacija o prethodnom obrazovnom sistemu u koji su đaci bili uključeni, raznolikost u stilovima učenja, neadekvatna saradnja sa roditeljima. Uprkos barijerama, nastavnici ističu značaj multikulturalnog obrazovanja, pre svega zbog uticaja koji ima na đake, na izgradnju njihovih stavova i sistema vrednosti, umanjenje predrasuda i diskriminatornog ponašanja, na lakše uklapanje u društvo i traženje posla, promociju inkluzije, razvoj kritičke svesti, otvorenost ka različitostima, tolerantiji stav, razvoj osećaja za prihvatanje drugih i drugačijih.

ključne reči: multikulturalizam, obrazovanje, Malta, migranti, kulturna različitost.

* ljcumura@yahoo.com

Ljiljana Ćumura

MSA – Malta Sociological Association

Multiculturalism in the Education System in Malta

Increasingly frequent migrations have led to new trends and functioning methods in educational institutions worldwide. The large influx of migrants in recent years has also affected changes in the Maltese education system, both for the teaching staff and the pupils. The paper presents the challenges and advantages of multicultural education in schools in Malta, from primary and secondary schools to colleges and universities. The research began with the following questions: 1) what challenges do teachers encounter in a multicultural classroom when working with students of different nations, ethnic groups, races, cultures, and religions; 2) what skills and knowledge do teachers need to improve to be more productive and 3) what techniques do they use to face challenges and barriers in their work? The methodology used by the author includes: content analysis, online questionnaire, semi-structured interview and focus group. Twenty teachers, experienced in working with migrant children, participated in the research. The results show that the most common barriers that teachers encounter are: diversity of languages and communication (verbal and/or non-verbal), insufficient knowledge of the culture, religion, tradition, beliefs, way of life and behavior of students, insufficient information about the previous educational system in which the students were included, diversity in learning styles, inadequate cooperation with parents. Despite the barriers, teachers emphasize the importance of multicultural education, primarily because of the impact it has on pupils, on building their attitudes and value systems, reducing prejudice and discriminatory behavior, making it easier to fit into society and looking for a job, promoting inclusion, developing critical awareness, openness to differences, a more tolerant attitude, the development of a sense of acceptance of others and diversity.

Key words: multiculturalism, education, Malta, migrants, cultural diversity.

Jelena Despotović Jeremić*

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet

Kineski karakter za ženu kroz rekonstrukciju kulture patrijarhata

U kineskoj istoriji položaj žene bio je uslovljen sistemom vladavine, društvenim prilikama i filozofskim shvatanjima. Konfucijanizam, daoizam i budizam imali su presudan uticaj na kinesko društvo, a samim tim i na položaj žene. Prema konfucijanizmu, osnovna uloga žene u društvu odnosila se na porodični život i obaveze. U daoizmu se, sa druge strane, naglašava važnost ženskog načela, pa žena dobija značajnije mesto. Budizam nije u velikoj meri uticao na položaj žene u kineskom društvu, pošto se u njemu pretpostavljala sveopšta ljubav.

Kineskinja je morala da ostvari određene ideale kineskog društva, takozvane „tri poslušnosti” i „četiri vrline”. Od nje se očekivalo da se žrtvuje, pa joj nije bilo dozvoljeno da ima sopstvene želje, već je živela za oca, zatim za muža i za decu. Ženska poslušnost dovela je do određenih okolnosti koje su ženu dodatno postavljale u podređeni položaj. Običaj vezivanja stopala, takozvano „lotosovo stopalo”, upražnjavalo se u Kini sve do sredine 20. veka. Žena koja je imala uvezana stopala poručivala je da je spremna da se pokori i mogla je lakše da se uda.

Položaj žene u Kini možda najslikovitije možemo prikazati pomoću kineskih karaktera koji su najverodostojniji svedoci važećih shvatanja i odnosa prema svetu. Kineski karakteri temelj su kineske civilizacije, u njihovom ispisu skrivene su poruke ovog drevnog naroda. Jezik i pismo predstavljaju najvažnije vidove kulture jedne civilizacije; zahvaljujući njima ostaju tragovi preko kojih se kultura i običaji jednog naroda prenose kroz vekove. Prvi karakter za ženu prikazivao ju je kako kleči, dok današnji (女^{nǚ}) predstavlja ženu koja podignute glave i raširenih ruku korača hrabro napred.

Analizom najznačajnijih kineskih karaktera koji u svom ispisu sadrže znak za ženu, pokušaćemo da ustanovimo ko je žena u kineskoj kulturi i društvu. Pored toga prikazaćemo kako se njen položaj menjao u odnosu na kulturne i društvene prilike.

Ključne reči: patrijarhat, položaj žene, kineska civilizacija, kineski karakteri, konfucijanizam.

* jelena.despotovic@yahoo.com

Jelena Despotović Jeremić

University of Belgrade – Faculty of Philology

The Chinese Character for the Woman Through the Reconstruction of the Patriarchate

In Chinese history, the position of women was determined by the system of government, social circumstances, and philosophical understandings. Confucianism, Daoism, and Buddhism had an important influence on society in China and the position of women. According to Confucianism, the most important role for a woman was her family life and everyday responsibilities. In Daoism, on the other hand, the importance of the female principle is emphasized, so women, as closer to nature, get a more significant role. Buddhism did not very much influence the position of women in Chinese society as it advocated universal love.

A Chinese woman had to satisfy certain ideals of Chinese society, the so-called „three obediences“ and „four virtues“! During her life, she had to make certain sacrifices, so she was not allowed to think about her desires but she had to live for her father, then for her husband, and her children. Women’s obedience also enabled certain practices that placed women in subordinate positions. The custom of binding the feet (the so-called „lotus feet“) was popular in China until the middle of the 20th century. A woman whose feet were bound was ready to submit and could easily get married.

The status of women in China can be explained, perhaps, most vividly through Chinese characters, which are the most authentic witnesses of understanding and perspectives towards the world. Chinese characters are the basis of Chinese civilization and are hidden messages of this ancient nation. Language and writing represent the most significant segments of culture and society. Thanks to them, knowledge is transmitted through the culture and customs of a people over the centuries. The first character for a woman depicted a woman while kneeling. Today’s character for a woman (女nǚ) represents a woman who walks boldly forward with her head held high and arms outstretched.

By analyzing the most important Chinese characters that contain the sign for a woman, we will try to find out who a woman is in Chinese culture and society. In addition, we will show how her position changed concerning cultural and social circumstances.

Keywords: patriarchy, the position of women, Chinese civilization, Chinese characters, Confucianism.

Andjela Dukić*

Aleksa Novaković**

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Savremene transformacije gradova – arhitektura Niša kao nosilac interkulturalnosti

Rad se fokusira na predstavljanje složenih procesa postmodernističkih i savremenih transformacija arhitektonskih i urbanističkih matrica grada Niša sa ciljem sagledavanja i isticanja interkulturalnosti i mreža prostornih migracija unutar zatečene strukture. Posmatrane u širem društvenom, kulturološkom i političkom kontekstu, promene u arhitekturi grada Niša u periodu od osamdesetih godina dvadesetog veka do savremenog trenutka, biće analizirane kao studija slučaja, pri čemu će glavni akcent biti stavljen na promene nastale tokom prethodne decenije. Razmatraće se više istaknutih aspekata među kojima se kao glavne odrednice nameću međusobni odnosi kretanja, aktivno formiranje gradske sredine u skladu sa konzumerističkim tendencijama i potražnjom, kao i nesistematski realizovana decentralizacija i fragmentacija gradske strukture. Segment rada biće posvećen transformacijama istorijski etabliranih mesta susreta i prožimanja u cilju prilagođavanja aktuelizovanim potrebama. Biće reči o neadekvatnim pozicioniranjima interpolacija i naglim umetanjima mikrocentara koji svojom formom i funkcijom uslovljavaju i diktiraju kretanje. Jedan od aspekata koji će biti ekspliciran je rapidna urbanizacija periferije bez unapređivanja ili prilagođavanja postojećoj infrastrukturi, kao i problemi koje navedeni postupci izazivaju na polju svakodnevnog funkcionisanja i komunikacije stanovnika. Na kraju, u vidu komparativne analize objekata i arhitektonskih celina, biće kritički prikazani i analizirani partikularni pozitivni i negativni primeri arhitektonske prakse, pri čemu će biti problematizovani njihovi uticaji na navedene aspekte, kao i njihovo svojstvo nosioca težišta interkulturalnosti.

Ključne reči: Niš, arhitektura, globalizacija, interkulturalnost, fragmentacija.

* iu.andjela.dukic@gmail.com

** iu.aleksa.novakovic@gmail.com

Anđela Dukić

Aleksa Novaković

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

Contemporary Transformations of Cities – The Architecture of Niš as a Carrier of Interculturality

The paper focuses on presenting complex processes of postmodernist and contemporary transformations of the architectural and urban matrixes of the city of Niš to observe and emphasize interculturality and spatial migration networks within the existing structure. Observed in a broader social, cultural, and political context, the changes in the architecture of the city of Niš in the period from the eighties of the twentieth century to the present moment will be analyzed as a case study, where the main emphasis will be placed on the changes that occurred during the previous decade. Several prominent aspects will be considered, among which the main determinants are the mutual relations of movement, the active formation of the urban environment in accordance with consumerist tendencies and demand, as well as the unsystematically implemented decentralization and fragmentation of the urban structure. One segment will be devoted to transformations of historically established places of meeting and permeation in order to adapt to actualized needs. We will talk about the inadequate positioning of interpolations and sudden insertions of micro-centers that condition and dictate movement with their form and function. One of the aspects that will be explained is the rapid urbanization of the periphery without improvement or adaptation to the existing infrastructure, as well as the problems caused by the abovementioned procedures in the daily functioning and communication of residents. Finally, in the form of a comparative analysis of buildings and architectural units, particularly positive and negative examples of architectural practice will be critically presented and analyzed. Their influence on the mentioned aspects and their ability to bear the center of gravity of interculturality will be problematized.

Keywords: Niš, architecture, globalization, interculturality, fragmentation.

Nebojša Đorđević*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Romi u savremenom srpskom filmu: nastavak pogrešnog predstavljanja i praksa pobeljivanja

Predstavljanje Roma u srpskom filmu ima dugu tradiciju. Među prvim srpskim filmovima je i film koji ima za temu život Roma (čergara) u Beogradu, ali i unikatnu dokumentarno-igranu formu. Kinematografija u Srbiji dostigla je i svetske vrhove koristeći život Roma kao jedan od motiva. No, više od sto godina kasnije, Romi se na filmu prikazuju kroz rasne stereotipe, uvek kao egzotizovani ili kriminalizovani drugi. Ove pozicije kao da su ne samo petrifikovane, već se rasni stereotipi i reprodukuju. Jedan od ciljeva ovog rada jeste to da pokaže.

Analizirani su igrani filmovi nastali posle 2000. godine sa Romima kao glavnim protagonistima: *Guča!* (2006, reditelja Dušana Milića), *Hamlet* (2007, Aleksandra Rajkovića), *Banditi u potrazi za mamom* (2018, Koste Ristića), kao i svojevrsni filmsko-serijski fenomen *Vojna akademija* (koji traje u formi serije i filmova, sa različitim rediteljima, od 2011. do 2021. godine). Pozajmljujući jedan termin iz kritičke rasne teorije iz kulturnog okvira Sjedinjenih Država – *whitewashing*, u ovom radu preveden kao praksa pobeljivanja – ukazuje se na ovo, sada već učestalo predstavljanje Roma od strane glumaca koji nisu Romi. Ovo se prepoznaje kao rasistička praksa. Problem koji fenomen *Vojna akademija* uvodi jedinstven je i nov, no podjednako problematičan – na neki način prikazana je uspešna asimilacija romskog junaka u okviru sveopšte (poželjne) militarizacije srpskog društva.

Zaključno, predstavljanje Roma u srpskom filmu jeste odraz ukupnog odnosa prema ovoj marginalizovanoj zajednici. Mada postoje pomaci, oni su slabi i generalno se učvršćuju negativni stereotipi i time dokazuje nespremnost srpskom društva i njegovih kulturnih poslanika da na noviji i otvoreniji način progovore o poziciji i integraciji ove zajednice u šire društvo.

Ključne reči: Romi na filmu, pobeljivanje, negativna stereotipizacija.

* nebojsa.djordjevic811@gmail.com

Nebojsa Djordjevic

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

The Representation of Roma in Contemporary Serbian Film: A Continuation of Misrepresentation and Whitewashing

The representation of Roma in Serbian cinema has a long history. One of the first Serbian films depicts the lives of Roma (nomads) in Belgrade, utilizing a unique blend of documentary and narrative film techniques. Serbian cinema has also reached world-class heights by using the lives of Roma as a motif. However, over a century later, Roma continue to be depicted in Serbian cinema through racial stereotypes, where they are always portrayed as either exoticized or criminalized others. These positions appear not only to be petrified, but the racial stereotypes themselves are also reproduced. One of the goals of this work is to demonstrate this phenomenon.

The study analyzes narrative films produced after 2000 with Roma as the main protagonists: *Guča!* (*Distant Trumpet*, 2006, directed by Dušan Milić), *Hamlet* (2007, directed by Aleksandar Rajković), *Banditi u potrazi za mamom* (*Bandits in Search of Mom*, 2018, directed by Kosta Ristić), as well as the film/series phenomenon *Vojna akademija* (*Military Academy*, which has been produced as both a series and films, with different directors, from 2011 to 2021). Borrowing a term from critical race theory in the cultural context of the United States – whitewashing – this phenomenon points to the frequent representation of Roma by non-Roma actors, which is recognized as a racist practice. The problem introduced by the *Military Academy* phenomenon is unique and new, but equally problematic – it presents a successful assimilation of a Roma protagonist within the overall (desirable) militarization of Serbian society.

In conclusion, the representation of Roma in Serbian cinema reflects the overall attitude towards this marginalized community. While there have been some shifts, they are insignificant, and negative stereotypes are generally entrenched, demonstrating the unwillingness of Serbian society and its cultural representatives to speak more openly about the position and integration of this community into wider society.

Key words: Roma, Serbian cinema, whitewashing, negative stereotyping.

Branislav Filipović*

Visoka škola strukovnih studija, Subotica

Ahasveričnost savremenog straha: restauracija populističke netrpeljivosti u multikulturalnom kontekstu

U središtu istraživačke pažnje je genealogija kulturne figure migranta kao moderne verzije arhetipskog neprijatelja, Jevrejina-lutalice (Ahasverus), u specifičnom multikulturalnom kontekstu lokalnih obeležja. Rad prihvata intelektualnu poziciju po kojoj se celokupnost savremenog javnog angažmana svodi na populističku netrpeljivost i diseminaciju straha, te pokušava da definiše složenost procesa transpozicije multikulturalnih narativa u lošu beskonačnost nacionalističke i rasističke (samo)izražajnosti. Ispituju se fantazmatsko-tautološka priroda etnonacionalističkog diskursa i materijalnost disciplinarnih tehnika opšteg podvrgavanja simboličkom nasilju u ime njegovog poricanja. Problematizacija nesrećnih učinaka multikulturalizma ne izostavlja pitanje mračnog zadovoljstva u besprekidnom distanciranju i raznolikosti segregativnih praksi, a istraživačka poenta se izlaže u objašnjenju načina na koji migrantsko lutanje građani tumače kao skup diverzantskih praksi, kao u objašnjenju načina na koji migrant u javnom prostoru figurira kao remetilački faktor čiji je skriveni cilj da ometa miran građanski san belih zajednica.

Ključne reči: kulturna figura imigranta, Jevrejin lutalica, populistička netrpeljivost, multikulturalnost.

* ispovednikmaksim@gmail.com

Branislav Filipović

College of Vocational Studies, Subotica

The Ahasuerus as a Modern Day Fear: The Restoration of Populist Intolerance in a Multicultural Context

In the center of the research attention is the genealogy from a cultural figure of an immigrant, posing as a modern version of the archetypal enemy, the Wandering Jew (Ahasuerus), in a multicultural context of local characteristics. The research acknowledges the intellectual position in which the entirety of contemporary public participation is reduced to populist intolerance and the dissemination of fear furthermore tries to define the complexity of the process of transposition of multicultural narratives into rotten infinity of nationalist and racist (self)expression. There are inquires of the phantasmatic-tautological nature of ethno-nationalist discourse as well as the materiality of the disciplinary techniques of general subjection to symbolic violence in the name of its denial. The problematization of the unfortunate consequences of multiculturalism does not leave out the question of the dark pleasure in continual distancing and the diversity of segregative practices, hence the research point is presented in the explanation in which citizens interpret immigrant wandering as a set of diversionary practices, as well as the explanation in which the immigrant, in the public space is represented as a disruptive factor of the whose hidden goal is to disrupt the peaceful civilian dream of white communities.

Key words: cultural figure of the immigrant, Wandering Jew, populist intolerance, multiculturalism.

Meysun Gharaibeh Simonović*

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet

Uobličavanje diskursa imitativnosti Kurana

Kodifikacijom Kurana u sedmom veku inicirano je kontinuirano tumačenje njegovih svojstava u pogledu jezika i sadržine. Na tom osnovu razvijeno je mnoštvo disciplina podređenih razumevanju Kurana, u čijim je okvirima na direktan ili indirektan način ispoljena dogma o neponovljivosti i nenadmašivosti teksta. Poštujući dati aksiom, vremenom se oformila interpretativna zajednica koja je svojim autoritetom uspostavila i nadalje nadograđivala „diskurs neimitativnosti Kurana” – jednog od središnjih stubova islamskog svetonazora.

S obzirom na brzinu širenja islama u srednjem veku i njegovu dominaciju nad sve većim područjem, kao protivstruja diskursu neimitativnosti postavljen je osnov za novi diskurs koji smo naznačili kao „imitativnost Kurana”. Za njegov početak može se uzeti trenutak kada je Kuran prvi put celovito „prestvoren” na latinski jezik 1143. godine i naslovljen *Lex Mahumet pseudoprophete* (Zakon lažnog proroka Muhameda). U vekovima koji su usledili, umnožili su se prevodi na osnovu pomenute verzije, a za njima i obrada islamskog nasleđa od strane hrišćanske interpretativne zajednice sa Zapada. Ipak, dva diskursa vekovima su nastavila da se razvijaju bez direktne interakcije.

Značajne promene u okviru diskursa imitativnosti nastupile su od sredine 19. veka u okrilju orijentalizma, kada se teološkoj motivaciji u bavljenju Kuranom pridružuje naučna. Jednako kao i svi prethodnici, novi autoriteti s naučnim pristupom uzimali su aksiom neimitativnosti za centralno polazište, nedreći dijametralno suprotne zaključke od verujućih islamskih teoretičara: negaciju kuranskog znamenja kao božje reči i predstavljanje kuranskog teksta kao mimezisa judeohrišćanske tradicije. Shodno tome, predmet ovog rada predstavlja proces uobličavanja diskursa imitativnosti, čiji se utemeljivači i dalji nastavljači usredsređuju na teme kao što su hronologija, autorstvo i izvor Kurana. Kroz zadate koordinate, ishod sučeljavanja diskursa imitativnosti i neimitativnosti jeste nepomirljiva polemička interkulturalnost, premda ne bez pokušaja da se sintezom njihovih gledišta uspostavi nova kultura u dijalogu.

Ključne reči: Kuran, diskurs neimitativnosti Kurana, diskurs imitativnosti Kurana.

* mey_gar@yahoo.com

Meysun Gharaibeh Simonovic

University of Belgrade – Faculty of Philology

Emergence of the Discourse on the Imitability of the Qur'an

With the codification of the Qur'an in the 7th century, the continuous exegesis and interpretation of its linguistic and content features began. On this basis, a variety of disciplines subordinated to the understanding of the Qur'an developed, within the framework of which the dogma of the inimitable and unsurpassable Text manifested itself in a direct or indirect way. Following the given axiom, an interpretive community was formed over time, which with its authority established and further enhanced the "discourse of inimitability" and became one of the central pillars of the Islamic worldview.

Given the rapid spread of Islam in the Middle Ages and its domination over an ever-increasing territory, as a counter-current to the discourse of inimitability, the foundation was laid for a new discourse, which we have called in this paper the "imitability of the Qur'an". It can be considered to have begun with the moment when the Qur'an was fully translated into Latin for the first time in 1143 and titled *Lex Mahumet pseudoprophete* (The Law of the Pseudo-Prophet Muhammad). In the following centuries, Qur'an translations multiplied based on the aforementioned Latin version, followed by the processing of the Islamic heritage by the Christian interpretive community of the West. Nevertheless, the two discourses continued to develop for centuries without direct interaction.

Significant changes within the discourse of the imitability have occurred since the mid-19th century under the auspices of Orientalism when a scientific motivation was added to the theological one in dealing with the Qur'an. Like all their predecessors, the new authorities with a scientific approach took as their central starting point the axiom of inimitability, which was diametrically opposed to the devout Islamic theorists: the negation of the Qur'anic sign as the Word of God and the presentation of the Qur'anic text as a mimesis of the Judeo-Christian tradition. Consequently, the subject of this work is the shaping process of the discourse of the imitability, whose founders and further followers focused on such issues as chronology, authorship, and source of the Qur'an. Through the given coordinates, the result of the confrontation of the two discourses is an irreconcilable polemical interculturality, but not without the attempt to establish a new culture in dialogue through the synthesis of their views.

Key words: Qur'an, discourse of the inimitability of the Qur'an, discourse of the imitability of the Qur'an.

Helena Glavaš*

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Fragmentirani identitet portugalskih povratnika na primjeru romana „O Esplendor de Portugal” Antónia Loba Antunesa

Cilj ovoga rada jest istražiti i prikazati temu portugalskih povratnika i njihov fragmentirani identitet, kao rezultat dekolonizacijskih procesa, na primjeru romana *O Esplendor de Portugal* (1997), portugalskog pisca Antónia Loba Antunesa. Roman problematizira dekolonizaciju prekomorskih portugalskih teritorija koja je dovela u Portugal stotine tisuća portugalskih doseljenika, tzv. „povratnika” (*retornados*). Naziv je to koji dobiva pejorativnu konotaciju kada se koristi za identifikaciju populacije, uglavnom bijelaca, iznenada raseljenih iz Afrike zbog raspada kolonijalnog sustava Portugala. Povratnici su nakon neovisnosti portugalskih kolonija u Africi i sve većeg broja nasilnih oružanih sukoba, bili prisiljeni napustiti svoje domove i emigrirati u luzofonu „maticu”. Kako neki zapisi ističu, procjenjuje se da je od 1974. do početka 1980-ih u Portugal emigriralo oko 600.000 Portugalaca. Dekolonizacija je tako postala društvena tragedija koja je odgovorna za duboku promjenu portugalskog društva, ali i identiteta, kako nacionalnog, tako i individualnog. Lobo Antunes kroz književnost nastoji dati glas povratnicima, koji su nakon Revolucije Karanfila bili stigmatizirani od strane portugalskog društva i države. U ovoj ćemo se studiji fokusirati na uzroke i posljedice koji su doveli do fragmentacije identiteta povratnika, kao i njihova pokušaja asimilacije i integracije u portugalskom društvu.

Književnost se tako predstavlja kao prostor za propitivanje portugalske povijesti, nacionalnog identiteta, ali i razdvojenog identiteta povratnika u postkolonijalnom razdoblju. Kao teorijsko uporište služit će nam kritička promišljanja Margaride Calafate Ribeiro i Eduarda Lourença o postkolonijalizmu i o portugalskoj kulturi, a za pitanje identiteta koristit ćemo studije o kulturnom identitetu Stuarta Halla.

Ključne riječi: postkolonijalizam, dekolonizacija, identitet, povratnici, António Lobo Antunes.

* helena.glavas417@gmail.com

Helena Glavaš

University of Zagreb – Faculty of Humanities and Social Sciences

The Fragmented Identity of Portuguese Returnees on the Example of the Novel „O Esplendor De Portugal“ by António Lobo Antunes

The aim of this paper is to investigate and present the topic of Portuguese returnees and their fragmented identity, a result of decolonization processes, using the novel *O esplendor de Portugal* (1997) by the Portuguese writer António Lobo Antunes. The novel problematizes the decolonization of Portuguese overseas territories, a process that brought thousands of Portuguese immigrants back to Portugal, the so-called “returnees” (retornados). It is a denomination which adopts a pejorative connotation when used to identify a population, mostly white, suddenly displaced from Africa due to the collapse of the Portuguese colonial system. After the independence of the Portuguese colonies in Africa and due to a rising number of armed conflicts, the returnees were forced to abandon their homes and emigrate to their lusophone “home country”. As some records show, it is estimated that since 1974 until the beginning of the 1980s, around 600,000 Portuguese emigrated to Portugal. In this way, the decolonization turned into a social tragedy responsible for a deep change in the Portuguese society, but also identity, both national and individual. Lobo Antunes intends to provide a voice for the returnees using literature since the returnees were stigmatized by the Portuguese society and the state after the Carnation Revolution. In this study, we will focus on the causes and consequences that led to the returnees’ identity fragmentation as well as their attempts to assimilate and integrate into the Portuguese society.

Thus, literature presents itself as a space to question the Portuguese history, national identity, but also the split identity of the returnees in the postcolonial era. The critical reflections by Margarida Calafate Ribeiro and Eduardo Lourenço about postcolonialism and Portuguese culture will be used as the theoretical basis and the topic of identity will be discussed using the studies about cultural identity by Stuart Hall.

Key words: postcolonialism, decolonization, identity, returnees, António Lobo Antunes.

Andrija Golubović*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Dušanka Milosavljević**

Univerzitet u Beogradu – Institut za filozofiju i društvenu teoriju

Danilo Pupavac***

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Širenje homofobije kao zaraze: Kritička analiza homofobnog diskursa o epidemiji majmunskih boginja u Srbiji 2022. godine kroz prizmu globalnosti

Ubrzo nakon saznanja o pojavi *majmunskih boginja* (MB) u razvijenim zapadnim društvima i u Srbiji, javili su se i diskursi homofobije u tekstovima objavljenim na portalima domaćih e-novina, kao i u reakcijama javnosti na društvenim mrežama. Predmet ovog rada je *diskurs zaraze* majmunskim boginjama, koji se manifestovao kao (relativno) nov oblik uobličena homofobije u srpskom društvu (pored već dobro poznatih pet, dokumentovanih u domaćim istraživanjima). Nastojaćemo da pokažemo da homofobni diskurs zaraze, sa jedne strane, ima dugu istoriju trajanja u društvima centra svetskog kapitalizma (etiketiranje gej muškaraca kao prenosilaca zaraznih bolesti), budući da čitava situacija neodoljivo podseća na moralnu (seksualnu) paniku vezanu za pojavu epidemije HIV/AIDS-a osamdesetih, kao i drugih zaraznih bolesti. Sa druge strane, diskurs o MB preuzima specifičnu *globalnu formu* u susretanju preovlađujuće homofobije lokalnog srpskog društva na poluperiferiji svetskog kapitalizma i dve globalne pojave – epidemije majmunskih boginja i manifestacije Evroprajda u Beogradu 2022. godine. Tačnije, diskurs zaraze MB je ispoljen u formi tvrdnje da su gej muškarci izvor epidemije MB-a, koja prethodi da kulminira za vreme Evroprajda i, time, predstavlja opasnost za srpsku naciju. Konačno, ponudićemo rekonceptualizaciju zapadnocentričnog pojma *homonacionalizma* koji u društvenoj teoriji nastoji da objasni homofobiju, a koji je neophodno zameniti konceptom *heteronacionalizma*, adekvatnijim za uvid u hegemonu antigrej retoriku tipičnu za istočnoevropska društva. Iskustvena evidencija na kojoj će studija biti bazirana primenom kritičke analize diskursa sastoji se iz dva dela. Prvi deo nastoji da mapira strukturni (odozgo) aspekt date pojave, analizom članaka onlajn verzije domaćih medija, koji su konstruisali epidemiju MB kao „gej zarazu”.

* sociolog.eindex@gmail.com

** dusankamilosavljevic94@gmail.com

*** danilopupavac.xii@gmail.com

Drugi deo nastoji da utvrdi aktersku (odozdo) perspektivu, analizom komentara dela javnosti na objavama društvenih mreža koje su tematizovale Evroprajd kao pretnju širenja MB-a.

Ključne reči: Majmunske boginje, homofobija, diskurs zaraze, homo/heteronacionalizam, glokalnost, Evroprajd.

Andrija Golubović

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

Dušanka Milosavljević

University of Belgrade – The Institute for Philosophy
and Social Theory

Danilo Pupavac

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

The Spreading of Homophobia as a Contagion: Critical Analysis of the Homophobic Discourse on the Monkeypox Epidemic in Serbia in 2022 through the Prism of Glocality

Shortly after the revelation of the spread of monkeypox (MB), both in developed Western societies and in Serbia, discourses of homophobia appeared in texts published on the portals of domestic e-newspapers, as well as in public reactions on social networks. The subject of this paper is the *discourse of contagion* of monkeypox, which manifested itself as a (relatively) new form of discursive embodiment of homophobia in Serbian society (in addition to the already well-known five, documented in domestic research). We will try to show that the homophobic discourse of contagion, on the one hand, has a long history in the societies of the center of world capitalism (labeling gay men as carriers of infectious diseases), since the whole situation is irresistibly reminiscent of the moral (sexual) panic related to the emergence of the HIV/AIDS epidemic in the 1980s, as well as other infectious diseases. On the other hand, the discourse on MB takes a specific *glocal form* in meeting the prevailing homophobia of the local Serbian society on the semi-periphery of world capitalism with two global phenomena – the monkeypox epidemic and the manifestation of Europride in Belgrade in 2022. More precisely, the discourse of contagion of MB is manifested in the claim that gay men are the source of the MB epidemic, which threatens to culminate during Europride and thus represents a danger for the Serbian nation. Finally, we will offer a reconceptualization of the Western-centric notion of *homonationalism*, which is a concept in social theory that tries to explain homophobia, and which must be replaced with the notion of *heteronationalism*, more adequate for understanding the hegemonic anti-gay rhetoric typical for Eastern European societies. Empirical data which will be collected with critical discourse analysis in this study consists of two parts. The first part tries to map the structural (top-down) aspect of this phenomenon, by analyzing the articles of the online version of the domestic media, which constructed the MB epidemic as a “gay contagion”. The second part tries to determine

the actor's (bottom-up) perspective, by analyzing the comments within a section of the public on social media posts that thematized Europride as a threat of spreading the MB.

Key words: Monkeypox, homophobia, discourse of contagion, homo/hetero-nationalism, glocality, Europride.

Vlatko Ilić*

Univerzitet umetnosti u Beogradu – Fakultet dramskih umetnosti

Milena Toković**

Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet

Migranti na sceni i iza scene: svet umetnosti i migrantska kriza***

Cilj rada je da utvrdi dominantan pristup migrantskoj tematici u svetlu tzv. migrantske krize a kada je reč o svetu umetnosti, odnosno, sferi kulture u užem smislu, u Srbiji.

U prvom delu rada se analiziraju izložbe i tematski razgovori iz polja umetnosti održani od 2014. do 2022. godine. Cilj analize je bio da se utvrdi dominantni diskurs o migrantima tokom ovog perioda u vizuelnoj umetnosti, kao i da se uoče komunikacijski alati korišćeni u izložbama. Važno je naglasiti da, iako se većina izložbi bavi migrantima sa Bliskog istoka koji su se našli na Balkanskoj ruti, iz analize nisu izostavljene ni izložbe koje se bave lokalnim i regionalnim kontekstom – emigracijom ljudi iz bivše, ratom zahvaćene Jugoslavije.

Drugi deo rada posvećen je dominantnom pristupu migrantskoj krizi u sferi dramskih umetnosti. Iako je primetan porast interesovanja dramskih stvaralaca (u Srbiji i regionu) za to kako se svakodnevnica odigrava, naročito kada su u pitanju one umetničke forme sklone narativizaciji (poput pozorišta i filma), mali je broj dramskih dela u okviru kojih se direktno razmatra problematika koja se tiče života nasilno raseljenih lica. Predmet analize, stoga, u ovom delu rada biće primeri izabrani prvenstveno iz domena pozorišne umetnosti, i to zbog afektivne vrednosti teatru svojstvenih izražajnih sredstava.

U zaključku će se sumirati dominantni narativi o migrantima u okviru sveta umetnosti i kako je migrant „iza scene” prikazan „na sceni”.

Ključne reči: migranti, migrantska kriza, svet umetnosti, izložbe, pozorište.

* vlatko.ilic@gmail.com

** milena.tokovic@gef.bg.ac.rs

*** Ovo istraživanje sprovedeno je zahvaljujući projektu E-Mindful, uz podršku ILO i OEBS, kao i zahvaljujući Ministarstvu nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije u sklopu finansiranja naučnoistraživačkog rada na Univerzitetu u Beogradu – Geografski fakultet (broj ugovora 451-03-47/2023-01/200091).

Vlatko Ilić

University of Arts in Belgrade – Faculty of Dramatic Arts

Milena Toković

University of Belgrade – Faculty of Geography

Migrants on the Scene and Behind the Scene: Art World and the Migrant Crisis*

The aim of this paper is to identify the dominant approach to the issue of the migrant crisis when it comes to the Art world, that is, the cultural sphere in Serbia.

Firstly, we will analyze the exhibitions and art talks that took place between 2014 and 2022. The aim of the analysis is to identify the dominant discourse on migrants during this period of time in terms of visual arts, as well as the prevailing communicational tools present in the exhibitions. It is also important to underline that even though most of the exhibitions that will be analyzed addressed the issue of migrants from the Middle East using the Balkan route, the ones that dealt with the local and regional context, or else, the immigrants from former Yugoslavia, will not be excluded.

The second part of the paper is dedicated to the dominant approach to the migrant crisis in the domain of dramatic arts. Although there is a rising artistic interest (in Serbia as well as the ex-Yugoslav region) in the practice of everyday life, especially in terms of the narrative art forms (such as often films and theater performances), there are very few art pieces that directly address the lives of refugees. The analysis will therefore focus on several examples of theater performances, due to the specific affective value of theatrical means of expression.

In the conclusion, we will reflect on the dominant narratives about migrants in the Art world, and, more precisely, on how the migrant “behind the scene” occurs “on the scene” as well.

Key words: migrants, migrant crisis, Art world, exhibitions, theater.

* This research was carried out thanks to the E-Mindful project, supported by the ILO and the OSCE, as well as thanks to the support of the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia as part of the financing of scientific research work at the University of Belgrade – Faculty of Geography (contract number 451-03-47/2023-01/200091).

Dorđe Ivanović*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Diskurs satanizma – primer radikalnog pokušaja afirmacije interkulturalnosti u islamskom društvu klasične epohe

Kuranski tekst, kao istorijsko a priori islamske civilizacije, strukturiran je na osnovu binarno orijentisanog sistema klasifikacije, u čijoj osnovi se nalazi dihotomija vernik (ar. al-mu'min) – nevernik (ar. al-kāfir). Ova dihotomija generiše niz međusobno suprotstavljenih pojmova koji pretpostavljaju postupak diskurzivnog isključivanja u obliku podele i odbacivanja negativno ocenjenih članova. Posledica ovakvog postupka u domenu nediskurzivne stvarnosti bila je represivno i diskriminaciono postupanje u odnosu prema neislamskim verovanjima i njihovim kulturama, koje su sve bile označavane negativnim pojmom „nevernika”. Ovakav rigidni sistem odnosa prema drugim kulturama i drugačijim verovanjima, koji podrazumeva čvrstu granicu između islama i svih ostalih, odražava kulturno-istorijski kontekst njegovog nastanka, unutar usko definisane zajednice vernika na malom geografskom prostoru, koji je bio relativno izolovan od stranih kulturnih uticaja. Međutim, proces rapidnog širenja islama van njegovih prvobitnih granica na Arabijskom poluostrvu je doveo do intenzivne interakcije i komunikacije islamske kulture sa drugim starim kulturama, usled čega se nametalo pitanje redefinisanja njihovog odnosa u novim društveno-istorijskim uslovima. Jedan od odgovora na ovo pitanje je ponudio sufizam, versko-društveni pokret heterogenog karaktera, koji se bazirao na novom obliku znanja intuitivnog karaktera, iz koga se izrodio impuls interkulturalne dimenzije islama. Jedan od najprovokativnijih istorijskih primera ovakve tendencije sufizma predstavlja pojava diskursa satanizma, koji nastaje u periodu od 10. do 12. veka, u kulturnim centrima Abasidskog kalifata. Sačuvani iskazi Mansura el-Haladža, Ahmeda el-Gazalija i Ejn el-Kuzat el-Hamedanija formiraju samostalni diskurs (prema metodološkim kriterijumima teorije diskursa M. Fukoa) koji predstavlja mesto pojavljivanja pozitivne figure Iblisa, odnosno Satane kao novog objekta saznanja, koji se bitno razlikuje od Iblisa kuranskog teksta kao prvog „nevernika” i arhineprijatelja. Diskurs satanizma vrednosno neutralizuje pojam „nevernika”, te destabilizuje čitav pojmovni aparat islama, relativizujući njegova ustaljena značenja i rigidna razlikovanja. On predstavlja radikalan

* mimesis1982@gmail.com

pokušaj afirmacije interkulturalnosti u okviru klasične kulture islama s krajnjim efektom poboljšanja statusa neislamskih kultura i zajednica, na koji je državna moć odgovorila represijom prema njegovim subjektima, zabranom i nasilnom marginalizacijom njegovog znanja.

Ključne reči: islam, interkulturalnost, sufizam, diskurs satanizma.

Djordje Ivanovic

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

The Discourse of Satanism – An Example of a Radical Attempt to Affirm Interculturality in the Islamic Society of the Classical Era

As a historical a priori of Islamic civilization, Quranic text was structured on the basis of a binary oriented system of classification, that was founded on the dichotomy believer (ar. al-mu'min)—unbeliever (ar. al-kāfir). This dichotomy generates series of mutually opposed concepts that assumes a procedure of discursive exclusion in the form of division and rejection of negatively evaluated members. The consequence of such an approach was repressive and discriminatory treatment of non-Islamic religions and their cultures in the domain of non-discursive reality, all of which were labeled with the negative term “infidels”. This kind of rigid system of relations towards other cultures and beliefs implies a firm boundary between Islam and all others which reflects the cultural and historical context of Islam's origin, within a narrowly defined community of believers in a confined geographical area, which was relatively isolated from foreign cultural influences. However, the process of the rapid expansion of Islam beyond its original borders in the Arabian Peninsula led to intense interaction and communication of Islamic culture with other ancient cultures, as a result of which the question of redefining their relationship in new socio-historical conditions arose. One of the answers to this question was offered by Sufism, a religious-social movement of a heterogeneous character, which was based on a new form of intuitive knowledge and which gave the impulse of intercultural dimension of Islam. One of the most provocative historical examples of this tendency of Sufism was the appearance of the discourse of Satanism, which emerged in the cultural centers of the Abbasid caliphate from the 10th to the 12th century. The preserved statements of Mansur Al-Hallaj, Ahmad Al-Ghazali and 'Ayn Al-Qudat Al-Hamadani form the independent discourse (according to the methodological criteria of M. Foucault's discourse theory) which represents surfaces of emergence of the positive figure of Iblis i.e. Satan as a new object of knowledge, which is significantly different from Iblis of the Qur'anic text, represented as the first “infidel” and arch-enemy. The discourse of Satanism neutralizes the concept of “infidel” and destabilizes the entire conceptual apparatus of Islam, relativizing its established meanings and rigid distinctions. It represents a radical attempt to affirm interculturality within the classical culture of Islam with the final outcome of

improving the status of non-Islamic cultures and communities, to which the state power responded by repressing its subjects, banning and violently marginalizing its knowledge.

Key words: Islam-Interculturality-Sufism-Discourse of Satanism.

Petar Janačković*

Samostalni istraživač

Četvorojezični rečnik kao ogledalo međukulturnih kontakata na Visokoj Porti krajem 15. veka

Četvorojezični arapsko-persijsko-grčko-srpski rukopis napisan je krajem 15. veka, najverovatnije za vreme sultana Mehmeda II Osvajača, kao priručnik za učenje tadašnjih diplomatskih jezika Visoke Porte. Postoje dve verzije ovog rukopisa koje se međusobno najviše razlikuju u tekstu na srpskom jeziku, pri čemu pretpostavljena starija verzija rukopisa koristi ekavski izgovor, a mlađa ijekavski. U prevodima na srpski primetan je uticaj grčkog, odnosno latinskog, a u manjoj meri i orijentalnih jezika. Očigledno je da je prevođenje rečenica sa arapskog na srpski jezik predstavljalo veliki izazov za prevodioca ovog priručnika budući da su se ove dve kulture u to doba malo poznavale. To se najbolje vidi iz nerazumevanja i bukvalnog prevođenja određenih fraza s arapskog jezika, kao i nedostatka odgovarajućih religijskih termina. Za razumevanje dinamike odnosa između kultura na Balkanu krajem 15. i početkom 16. veka indikativno je to da je rukopis napisan kompletno arapskim pismom, što ga čini jednim od prvih, ako ne i prvim poznatim primerom „alhamijado” književnosti na južnoslovenskim jezicima. Pismo je u ovom slučaju odlično adaptirano za beleženje fonetike srpskog jezika. Međutim, dominacija arapskog pisma nameće zaključak da je jezik ovde posmatran odvojeno od dominantne kulture njegovih govornika. Arapski tekst napisan je impresivnom kaligrafijom i krupnijim slovima od ostalih jezika, te nema sumnje da su sastavljači priručnika želeli posebno da istaknu prestiž i značaj ovog jezika. Upotreba kuranskih fraza, stihovi na arapskom i persijskom jeziku, te religiozna tematika pojedinih dijaloga u skladu su sa kulturnim merilima i idealima tadašnjeg osmanskog društva. Ovaj priručnik kao proizvod islamskog kulturnog kruga koji je nastao iz objektivne potrebe za učenjem jezika i komunikacijom sa ljudima drugačijeg kulturnog nasleđa, predstavlja sjajan istorijski primer prevođenja kao iskustva interkulturalnosti na području Balkana.

Ključne reči: Osmansko carstvo, četvorojezični arapsko-persijsko-grčko-srpski rukopis, interkulturalnost, prevođenje.

* petarjan.pj@gmail.com

Petar Janačković

Independent researcher

Quadrilingual Dictionary as a Mirror of Intercultural Contacts at the Sublime Porte at the End of the 15th Century

The quadrilingual Arabic-Persian-Greek-Serbian manuscript was written at the end of the 15th century, most likely during the time of Sultan Mehmed II the Conqueror, as a manual for learning the diplomatic languages of the Sublime Porte. Two versions of this manuscript differ from each other mostly in the Serbian text. In the translations into Serbian, the influence of Greek and Latin, and to a lesser extent oriental languages, is noticeable. The translation from Arabic to Serbian was a great challenge for the translator, since these two cultures at that time knew little about each other. It is indicative that the manuscript is written entirely in the Arabic script, which makes it one of the first, if not the first, known example of “Aljamiado” literature in South Slavic languages. The script is perfectly adapted for recording the phonetics of the Serbian language. However, the dominance of the Arabic script leads to the conclusion that the language is viewed separately from the dominant culture of its speakers. The Arabic text is written in impressive calligraphy and larger letters than other languages in order to highlight the prestige and importance of this language. Use of Quranic phrases, verses in Arabic and Persian language, the religious themes of certain dialogues are all in accordance with cultural standards and the ideals of the contemporary Ottoman society. This handbook, as a product of the Islamic cultural circle that arose from the objective need to learn the language and communicate with people of a different cultural heritage, represents a great historical example of translation as an experience of interculturality in the Balkans.

Key words: Ottoman Empire, Quadrilingual Arabic-Persian-Greek-Serbian manuscript, Interculturality, Translation.

Đokica Jovanović*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Rusija i hegemonija

Politička stvarnost Rusije je obeležena hegemonijom i samodržavljem. Unutrašnji hegemoni poredak je konzistentno prenošen na područja izvan Rusije ka kojima se imperijalno širila. U ovom radu ćemo pokušati da predočimo neke osnovne obrise ruskog imperijalizma. Značajna pažnja će biti posvećena začecima i praksi demokratskog iskustva u Novgorodu i Pskovu od prve polovine 17. stoleća. Ova, u ono doba, razvijena demokratija i kosmopolitizam su ugušeni napadom Moskovije, pod Ivanom III Vasiljevičem, na Novgorod u drugoj polovini 15. stoleća. Od tada, pa do danas, Rusija beleži praksu državnog samodržavlja. Padom Novgoroda i docnijim osvajanjem širokih sibirskih prostranstava, pa do imperijalne dominacije u 20. veku od Trsta, na zapadu, pa do Čukotskog poluostrva, na zapadu, Ruska (sovjetska) imperija je postala skoro najveća imperijalna sila na svetu. Početak 21. veka je novi period imperijalnih i neoimperijalnih revindikacija Rusije.

Ključne reči: Rusija, hegemonija, imperija, demokratija, samodržavlje.

* djole@ni.ac.rs

Djokica Jovanović

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

Russia and Hegemony

The political reality of Russia is marked by hegemony and autocracy. The internal hegemonic order was consistently transferred to the areas outside of Russia to which it imperially expanded. And the Russian Empire, sociologically speaking, is one of the empires recorded by mankind. In this paper, we will try to present some basic outlines of Russian imperialism. Considerable attention will be devoted to the beginnings and practice of the democratic experience in Novgorod and Pskov from the first half of the 12th century. This, at the time, developed democracy and cosmopolitanism were suppressed by the attack of Muscovy, under Ivan III Vasilievich, on Novgorod in the second half of the 15th century. Until today, Russia has recorded the practice of state autocracy. With the fall of Novgorod and the subsequent conquest of the vast expanses of Siberia, until the imperial domination in the 20th century from Trieste, in the west, to the Chukotka Peninsula, in the east, the Russian (Soviet) Empire became almost the largest imperial power in the world. The beginning of the XXI century is a new period of imperial and neo-imperial vindication of Russia.

Key words: Russia, hegemony, empire, democracy, autocracy.

Goran Kaluđerović*

Vojvođanska politikološka asocijacija

Jedan istoriografski pogled na nemačku nacionalnu manjinu posle Drugog svetskog rata

Iz perspektive jednog društveno-istorijskog konteksta, rad prikazuje kako kulturološke razlike mogu proizvesti konflikte, osudu ili lustraciju celih nacionalnih skupina, sa hipotetičkim stavom da isključivost te vrste nužno inhibira ukupne potencijale jednog društva. Iako se ne može apstrahovati ideološka matrica isključivosti, koja se, štaviše, može smatrati u posmatranoj istorijskoj perspektivi preovlađujućom, ovde je ipak naglasak na kulturnim razlikama koje na prvi pogled određuju identitet posmatranih etničkih skupina. S tim što se kontekstualizacija pojma kulture, shvaćena u najširem smislu, u pomenutom diskursu, nalazi u službi političkog i ideološkog ekstremizma. Dakle, ideološka isključivost oblikuje kulturni obrazac, ili pak nailazi na „plodno tlo” u društveno-političkoj praksi. Teorijski okvir za razumevanje odnosa prema drugome nalazimo u „realističnom konfliktu interesa” koji je razvio Šerif Muzafer. Psihološko diferenciranje između etničkih i ideoloških grupa koje je uslovio Drugi svetski rat dovelo je do prirodnog veličanja sopstvene grupe i degradiranja ideološki i etnički poražene. Stereotipi i predrasude činili su važnu komponentu u osudi nemačke nacionalne manjine, što je za posledicu imalo gotovo nediskriminativan odnos u smislu potrebe za njenim potpunim isključenjem iz nove političke zajednice. Većinska grupa oslobodilaca je manjinsku nemačku tretirala kao „generički zlu” i otuda potreba za njenim isključenjem iz političke zajednice. Saglasnost za proterivanje pripadnika nemačke nacionalne manjine iz nove političke zajednice produkt je strahota Drugog svetskog rata, ali smo mi na stanovištu i novouspostavljenog kulturnog obrasca, koji se bazirao na isključivosti i ideološkoj monolitnosti. U radu želimo problematizovati odnos „mi” i „oni” koji je našao kulturološko uporište, gde je osnovano odrediti se prema pitanju uslovljenosti kulture ideološkom matricom ili je pak monolitna ideologija bila produkt utemeljene autoritarne kulture. Pojednostavljeno bi bilo odnos prema nemačkoj nacionalnoj manjini tumačiti situacionom teorijom Gordona Olporta kao „nekritički preuzete predrasude” što je uslovilo jedan konformistički odnos. Predmet istraživanja izabran je jer se u perpetuiranim oblicima pojavljuje do današnjih dana.

Ključne reči: kulturne razlike, nemačka nacionalna manjina, konflikt interesa.

* gorankaludjerovic10@gmail.com

Goran Kaluđerović

Voivodinian politicological association

A Historiographical View on the Example of the German National Minority After the Second World War

The paper wants, from the perspective of a socio-historical context, to show how cultural differences can produce conflicts, condemnation or lustration of entire national groups, with the hypothetical view that exclusivity of this kind necessarily inhibits the total potential of a society. Although the ideological matrix of exclusivity cannot be abstracted away, which, moreover, can be considered predominant in the observed historical perspective, here the emphasis is still on cultural differences that at first glance determine the identity of the observed ethnic groups. With the fact that the contextualization of the concept of culture, understood in the broadest sense, in the aforementioned discourse, is at the service of political and ideological extremism. Thus, ideological exclusivity shapes the cultural pattern or else it finds “fertile ground” in socio-political practice. We find the theoretical framework for understanding the relationship to the other in the “realistic conflict of interest” developed by Sherif Muzaffer. The psychological differentiation between ethnic and ideological groups caused by the Second World War led to the natural glorification of one’s own group and the degradation of the ideologically and ethnically defeated. Stereotypes and prejudices formed an important component in the condemnation of the German national minority, which resulted in an almost non-discriminatory attitude in terms of the need for its complete exclusion from the new political community. The majority group of liberators treated minority Germany as “generically evil” and hence the need for its exclusion from the political community. Consent for the expulsion of the tentacles of the German national minority from the new political community is a product of the horrors of the Second World War, but we are also of the opinion of the newly established cultural pattern, which was based on exclusivity and ideological monolith. In this paper, we want to problematize the relationship between “us” and “them” that has found a cultural foothold, where it is reasonable to determine whether culture is conditioned by an ideological matrix or whether a monolithic ideology was a product of an established authoritarian culture. It would be simplistic to interpret the attitude towards the German national minority using Gordon Allport’s situational theory as “uncritically adopted prejudices” which led to a conformist attitude. The subject of research was chosen because it continues to exist in perpetuated forms until today.

Key words: cultural differences, German national minority, conflict of interests.

Boško Kovačević*

Univerzitet Singidunum, Beograd

Razumom i verom do suživota

Interkulturalizam kao nesporni civilizacijski iskorak ne samo u organizaciji življenja, već i u svetu ideja, suočava se sa golemim osporavanjima i marginalizovanjima. U pravno-političkim specifikacijama poredaka i država više je obećanja, deklaracija i težnji nego društvene potvrđenosti. U ostalom, videlo se na primeru raspada Jugoslavije, između ostalog, kolike su i koje retrogradne snage koje dezavuišu i potiru interkulturalnost. Živeti sa drugim, različitim, ostvarivati suživot, nesporno je zadatost koja stoji ne samo pred savremenim društvima već oduvek. Živeti tako da se ne čini drugom ono što ne bismo činili sebi – svakako predstavlja nemali izazov ne samo za aktuelne aktere vršenja vlasti, za intelektualne i političke elite, već i za svako ljudsko biće.

Promene na fonu proizvodnje života od produciranja materijalnih dobara do misaonih i umetničkih stremljenja duha, svakako provociraju i nalažu drugačije društveno i političko organizovanje i delovanje. Otpori i opstukcije su neizostavni, ali ipak prolazi napredak i boljitak po ljudski život. Dobro je znano da tehnika ograničava slobodu, ljudsko dobro, demokratiju; ali ona i jednako stvara prostore za nadilaženje postojeće zbilje na fonu progressa. Digitalni svet, veštačka inteligencije, mašinsko učenje, nauka, inovatori – danas su u manjoj ili većoj meri odlike društava.

Interkulturalnost u sebi sažima nemalu paletu ljudskih vrednosti. Ona podrazumeva da na svojim postulatima reformiše i redefiniše etabliranu društvenost. U pitanju je razmena vrednosti, navika iskustava, načina života drugog, različitog bez prisile i bez zlovolje.

Ostvarivanje dobra i slobode kao ključnih zadatosti smisla ljudskog življenja provocira stvaranje i građenje nove društvenosti koju interkulturalnost nosi sobom.

Ključne reči: Čovek, dobro, sloboda, različitost, sreća.

* subosko@gmail.com

Boško Kovačević
Singidunum University, Belgrade

Reason and Faith for Coexistence

Inter-culturalism as an indisputable civilizational breakthrough not only in organizing life, but also in the world of ideas, faces significant challenges and marginalizations. In legal-political specifications of orders and states, there are more promises, declarations, and aspirations than social confirmation. Moreover, as seen in the case of the disintegration of Yugoslavia, there are retrograde forces that reject and erase interculturality. Living with others, being different, achieving coexistence, is an undeniable task that has been present not only in contemporary societies but always. Living in such a way as not to do to others what one would not do to oneself – certainly presents a considerable challenge not only for current actors exercising power and authority, for intellectual and political elites, but also for every human being.

Changes in the production of life, from the production of material goods to intellectual and artistic aspirations of the spirit, certainly provoke and require different social and political organization and action. Resistance and obstruction are inevitable, but progress and improvement for human life still prevail. It is well known that technology limits freedom, human good, democracy, but it also creates spaces for overcoming (transcending existing reality on the basis of progress). Today, the digital world, artificial intelligence, machine learning, science, innovators are to a lesser or greater extent the features of societies.

Interculturality encompasses a significant palette of human values. It involves reforming and redefining established society on its own postulates. It is about exchanging values, habits, experiences, ways of life of others, different without force and without malice.

Achieving good and freedom as the key tasks of the meaning of human life provokes the creation and building of a new society that interculturality carries with it.

Keywords: Human, good, freedom, diversity, happiness.

Nevena I. Lukinić*

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet

Aspekti interkulturalnosti u obrazovnom sistemu Republike Srbije

Imajući u vidu da su u savremenom dobu nejednakosti i diskriminacije po različitim osnovama sve više prisutne, a da se u takvim (nepovoljnim) uslovima i okolnostima učenik, kao najvažniji učesnik nastavnog procesa, obrazuje i vaspitava, aspekti interkulturalnosti i uspostavljanja interkulturalnog dijaloga ispostavljaju se kao jedan od značajnih okvira koji bi mogao unaprediti obrazovni sistem u Republici Srbiji. Premda su prednosti interkulturalnog obrazovanja prepoznate i istaknute u stručnoj literaturi, postavlja se, međutim, pitanje u kojoj meri obrazovna državna politika njima pridaje značaj. Stoga ovo istraživanje ima za cilj da kvalitativnom analizom najpre ispita zakonske regulative i strateške planove kojima je regulisan i predviđen razvoj osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji, sa početnom hipotezom da se u zvaničnim dokumentima prepoznaje izvesna inicijativa koja bi vodila ka interkulturalnom tipu obrazovanja. Da bi ona, međutim, mogla da ostvari svoje krajnje domete, neophodno je da je prate aktuelni programi nastave i učenja za osnovnu i srednju školu. Stoga će istraživačka pažnja u ovom radu biti posvećena i analizi propisanih kurikuluma, i njihovim potencijalima za razvoj interkulturalnog dijaloga i interkulturalnih kompetencija u nastavnom procesu. U komparativnom sagledavanju zakonskih akata i školskih programa očekuju se rezultati koji će prevashodno ostati u teorijskom domenu, ali će kao takvi pružiti mogućnost da se uoče perspektive interkulturalnog obrazovanja i plodotvornost njegove implementacije u obrazovni sistem Republike Srbije.

Ključne reči: interkulturalnost, interkulturalni dijalog, obrazovni sistem, programi nastave i učenja, interkulturalno obrazovanje.

* nevena.lukinic.ist@fil.bg.ac.rs

Nevena I. Lukinić

University of Belgrade – Faculty of Philology

Aspects of Interculturality in the Education System of the Republic of Serbia

Bearing in mind that in the modern era, inequality and discrimination on various grounds are increasingly present, and that in such (unfavorable) conditions and circumstances the student, as the most important participant in the teaching process, is educated and brought up, the aspects of interculturality and the establishment of intercultural dialogue turn out to be one of the important frameworks that could improve the education system in the Republic of Serbia. Although the advantages of intercultural education are recognized and highlighted in the professional literature, the question arises, however, to what extent educational state policy attaches importance to them. Therefore, the aim of this research is to qualitatively analyze the legal regulations and strategic plans that regulate and foresee the development of primary and secondary education in the Republic of Serbia, with the initial hypothesis that official documents recognize a certain initiative that would lead to an intercultural type of education. In order for it, however, to achieve its ultimate goals, it is necessary to be accompanied by current teaching and learning programs for primary and secondary schools. Therefore, research attention in this work will be devoted to the analysis of prescribed curricula, and their potential for the development of intercultural dialogue and intercultural competences in the teaching process. In the comparative analysis of legal acts and school programs, expected results will primarily remain in the theoretical domain, but as such will provide an opportunity to observe the perspectives of intercultural education and the fruitfulness of its implementation in the education system of the Republic of Serbia.

Key words: interculturality, intercultural dialogue, educational system, teaching and learning programs, intercultural education.

Stefan Mandić*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Ekonomski i ideološki položaj nerazvijenih zemalja i potencijal za njihovu emancipaciju

Osnovna tema ovog rada biće da utvrdi na koji način se reprodukuje nejednakost između razvijenih i nerazvijenih regija i zemalja. Osnovna hipoteza će biti da je nerazvijenost određenih zemalja u funkciji razvijenosti drugih. Naročita pažnja biće usmerena na ulogu ideologije i kulture u reprodukciji globalne nejednakosti. Pretpostavićemo da se nejednakost između zemalja pravda ideologizovanim stavom po kome su određene države nerazvijene zbog njihove navodne kulturne ili rasne inferiornosti i da je osnovni uslov za razvoj siromašnih zemalja njihova emancipacija od ideoloških narativa koje su im nametnule centralne zemlje svetskog kapitalističkog sistema. Razmotrićemo da li geopolitička unipolarnost doprinosi produbljivanju nejednakosti između različitih zemalja. Takođe, pozabavićemo se pitanjem da li savremeni svet ulazi u novo doba postneoliberalizma u kome će multipolarnost siromašnim zemljama dati bolju šansu za razvoj. Na kraju rada ćemo analizirati da li će potencijalno novo doba multipolarnosti omogućiti nerazvijenim zemljama da stvore autonomne ideološke i kulturne obrasce koji bi doprineli njihovoj političkoj emancipaciji i ekonomskom napretku.

Ključne reči: Globalna nejednakost, multipolarnost, ideologija, kultura, ekonomski razvoj.

* sviosimjednog@gmail.com

Stefan Mandić

University in Belgrade – Faculty of Philosophy

Economic and Ideological Position of Underdeveloped Countries and Potential for Their Emancipation

The main topic of this paper will be to determine how inequality is reproduced between developed and underdeveloped regions and countries. The basic hypothesis will be that the underdevelopment of certain countries contributes to the development of others. Special attention will be focused on the role of ideology and culture in the reproduction of global inequality. We will assume that the inequality between countries is justified by the ideological view that certain countries are underdeveloped because of their alleged cultural or racial inferiority and that the basic condition for the development of poor countries is their emancipation from the ideological narratives imposed on them by the central countries of the world capitalist system. We will consider whether geopolitical unipolarity contributes to the deepening of inequality between different countries. We will also address the question whether the modern world is entering a new era of post-neoliberalism in which multipolarity would give poor countries a better chance for development. At the end of the paper, we will analyze whether the potential new age of multipolarity would enable underdeveloped countries to create autonomous ideological and cultural patterns that would contribute to their political emancipation and economic progress.

Keywords: Global inequality, multipolarity, ideology, culture, economic development.

Stefan Milutinović*

Univerzitet u Beogradu – Multidisciplinarne master studije
iz obrazovnih politika

Barijere u interkulturalnoj komunikaciji u kontekstu humanitarnog rada na „Balkanskoj ruti”

Danas je verovatnije nego ikad da će se ljudi u Evropi generalno, pa tako i u Srbiji, gotovo svakodnevno susretati sa ženama i muškarcima različitih rasa, etno-nacionalnog i socio-kulturnog porekla. Migracije stanovništva iz raznih zemalja Azije i Afrike u Evropu su gotovo neprekidne. Kada je reč o humanitarnom kontekstu, neviđeni broj izbeglica u novijoj istoriji je tokom leta 2015. svoj put ka zemljama, uglavnom Zapadne Evrope, realizovao i preko teritorije Balkanskog poluostrva, samim tim i preko teritorije Republike Srbije. Putanje kojima je najveći broj izbeglica prelazio preko Srbije su tada označene kao *balkanska ruta*. Tzv. *balkanska ruta* je zvanično zatvorena, međutim poslednjih godina smo svedoci pojednako ili još većeg priliva ljudi u Srbiju ovom rutom. Izbeglice su nakon ulaska u Republiku Srbiju registrovane u prihvatnim centrima u pograničnim mestima, a različite oblike pomoći pružaju različite organizacije civilnog društva. U ovoj studiji fokus je stavljen na istraživanje barijera u interkulturalnoj interakciji (prema klasifikaciji Barne) koje su humanitarnim radnicama/radnicima otežavale direktan rad nevladinih organizacija sa izbeglicama na području prihvatnih centara za izbeglice od 2016. do kraja 2019. godine. Za potrebe prikupljanja podataka konstruisani su polustrukturisani intervjui. Ukupno su intervjuisane 32 humanitarne radnice/radnika, različitih profesija koje su pružale različite vrste pomoći izbeglicama sa teritorija Bliskog istoka (uglavnom Sirija, Irak, Palestina), Centralne Azije (uglavnom Iran, Avganistan, Pakistan) i Afrike (uglavnom Burundi, Kamerun). Istraživanje je identifikovalo svih šest interkulturalnih barijera o kojima govori Barne, a u radu se ilustruju situacije u kojima su te barijere predstavljale značajne prepreke u sprovođenju humanitarnih intervencija u direktnom radu (zdravstvena podrška, psihosocijalna podrška, izrada plana integracije i dr.).

Ključne reči: interkulturalne barijere, interkulturalna komunikacija, izbeglice, humanitarne intervencije, izbeglice

* steff.milutinovic@gmail.com

Stefan Milutinović

University of Belgrade – Multidisciplinary Master Studies
in Educational Policy

Barriers to Intercultural Communication in the Context of Humanitarian Work on the “Balkan Route.”

Today, it is more likely than ever that people in Europe will meet women and men of different races and ethnolnational and socio-cultural origins almost daily. Migrations from various countries in Asia and Africa to Europe are almost continuous. Regarding the humanitarian context, during the summer of 2015, an unprecedented number of refugees in recent history made their way to countries, mainly in Western Europe, through the territory of the Balkan Peninsula. The routes where the most significant number of refugees crossed Serbia were then designated as the “Balkan route.” The so-called Balkan route is officially closed. However, in recent years we have witnessed a slight or even more significant influx of people to Serbia that coincide with this route. After entering the Republic of Serbia, refugees were registered in reception centers in border towns, and various civil society organizations provided various forms of assistance. In this study, the focus is on researching barriers in intercultural interaction (according to Barna’s classification) that made it difficult for humanitarian workers to work directly with refugees in the area of reception centers for refugees within non-governmental organizations during the period from 2016 to the end of 2019. For data collection, semi-structured interviews were constructed. A total of 32 humanitarian workers from different professions who provided various types of assistance to refugees coming from the territories of the Middle East (mainly Syria, Iraq, and Palestine), Central Asia (mainly Iran, Afghanistan, and Pakistan), and Africa (mainly Burundi, Cameroon) were interviewed. The research identified all six intercultural barriers mentioned by Barna, and the paper illustrates situations in which these barriers represented significant obstacles in the process of implementing humanitarian interventions in direct work (health support, psychosocial support, development of an integration plan, etc.).

Keywords: intercultural barriers, intercultural communication, refugees, humanitarian response, refugees.

Ljubiša R. Mitrović*

Univerzitet u Nišu – Filozofski fakultet

Zašto je novoj generaciji umesto objave smrti multikulturalizma potreban angažman na širenju interkulturalnosti?

Svetom danas, pod zastavom „multikulturalizam je mrtav” kruži novi bauk etnocentrizma. Njegovi protagonisti su stara i nova desnica i autokratske elite koje bi da iznova dele i svađaju svet. Uprkos ovim procesima savremenom čovečanstvu potrebno je novo otvaranje, poštovanje kulturnih različitosti, dijalog i prožimanje kultura, građenje novih mostova, povezivanje među narodima. Nova generacija treba da bude zadojena kulurom mira i planetarnim humanizmom; te da kao građani čovečanstva, nastajuće zajednice ravnopravnih naroda i građana, bude akter neizbežnosti interkulturalnosti u savremenom svetu globalizacije, tj. budućnosti koja je počela – ali je sada, zbog klasnih i drugih podela, nepravedno raspoređena. Onaj koji više da je multikulturalizam mrtav kao da objavljuje smrt čovečanstvu, njegovu regresiju na vremena tribalizma, novih podela i varvarizma.

Ključne reči: globalizacija, mobilnost društvenih grupa, interkulturalnost, planetarni humanizam, kultura mira.

* ljubisa.mitrovic@filfak.ni.ac.rs

Ljubiša R. Mitrović

University of Niš – Faculty of Philosophy

Why Does the New Generation, Instead of Announcing the Death of Multiculturalism, Needs Engagement in Spreading Interculturality?

In the world today, under the banner of „multiculturalism is dead“ a new specter of ethnocentrism is being cycled. Its protagonists are the old and the new right and the autocratic elites who would like to divide and fight the world anew. Despite these processes, modern humanity needs a new opening, respect for cultural differences, dialogue and permeation of cultures, building new bridges, connecting peoples. The new generation should be imbued with the culture of peace and planetary humanism, and as the citizens of humanity, emerging communities of equal peoples and citizens, they should represent an actor of the inevitability of interculturality in the modern world of globalization, i.e. of the future that has begun – but is now, due to class and other divisions, unfairly distributed. The one who shouts that multiculturalism is dead is like announcing the death of humanity, its regression to the times of tribalism, new divisions and barbarism.

Key words: globalization, mobility of social groups, interculturality, planetary humanism, culture of peace.

Jovana Nikolić*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Interkulturalnost na platnu – kolaži religija i kultura u delima Gistava Moroa

Na primeru stvaralaštva francuskog umetnika Gistava Moroa pokaže se kako su francuska kultura druge polovine 19. veka i umetnost simbolizma usvajali i prikazivali teme i motive preuzete iz istocnjačkih kultura i religija, kako su ih ugradili u sopstvene kulturne obrasce i koje su im uloge dodeljivale. Ovakve „pozajmice” smatraju se jednom od osnovnih odlika Moroovog stvaralaštva koje se uglavnom navodi kao dobar primer interkulturalnosti tog perioda. Rad će istaći namerne greške koje slikar pravi prilikom stvaranja svojih slika i objasniti ideju brisanja jasnih granica između kulturnih sadržaja i njihovog promišljenog mešanja u okviru jednog dela. Na kraju, rad će se osvrnuti i na izložbe Moroovih slika u prethodnih nekoliko decenija i načine tumačenja i prikazivanja ovakvih dela u savremenoj muzejskoj praksi.

Ključne reči: Gistav Moro, simbolizam, Orijent, slika drugoga, sinkretizam.

* joa1nikol@yahoo.co.uk

Jovana Nikolić

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

Interculturality on Canvas – Collages of Religions and Cultures in the Oeuvre of Gustave Moreau

Using the oeuvre of the French artist Gustave Moreau as an example, it will be shown how the French culture of the second half of the 19th century and the art of Symbolism adopted and depicted themes and motifs taken from Eastern cultures and religions, how they incorporated them into their own cultural patterns and what roles they assigned to them. Such “borrowings” are considered one of the basic features of Moreau’s work, which is generally cited as a good example of the interculturality of that period. The paper will highlight the intentional mistakes that the painter made in his paintings and explain the idea of erasing clear boundaries between cultural contents and their deliberate mixing within a single work. In the end, the paper will analyze the exhibitions of Moreau’s paintings in the previous few decades and the ways of interpreting and displaying such works in contemporary museum practice.

Key words: Gustave Moreau, Symbolism, Orient, image of the other, syncretism.

Dušan Pajin*

Univerzitet umetnosti u Beogradu – Fakultet likovnih umetnosti

Interkulturalizam Dimitrija Mitrinovića

Dimitrije Mitrinović (1887–1953) je bio internacionalna figura, sa bogatom biografijom i originalnim odgovorima na izazove svog vremena. Njegova interkulturalnost se ogledala u različitim temama: od kritike kolonijalizma i vrednovanja vanevropskih kultura, do ideja o svečovečanskoj zajednici. Njegove ideje sam detaljno prikazao u svojoj knjizi „Za svečovečansku zajednicu – Dimitrije Mitrinović” (Pešić i sinovi, Beograd, 2016), a i na sajtu <http://afrodita.rcub.bg.ac.rs/~dpajin/dm/index.html>. Raspon njegovih interesovanja se može sagledati kako na osnovu njegovih sačuvanih tekstova, tako i dela drugih autora iz njegove biblioteke, koja je zaveštao Univerzitetskoj biblioteci u Beogradu, a koja se vodi u katalogu kao posebna biblioteka PB19. U ovom tekstu sam dao sažet prikaz njegovog interkulturalizma, koji se iskazivao u njegovim stavovima u periodu 1913–35. godine.

Ključne reči: svečovečanska zajednica, kritika kolonijalizma, globalni mir, zajednička odgovornost.

* pajin@rcub.bg.ac.rs

Dušan Pajin

University of Arts in Belgrade – Faculty of Fine Arts

Inteculturalism of Dimitrije Mitrinović

Dimitrije Mitrinović (1887–1953) was an international figure, with a complex biography and original answers to the challenges of his time. His inteculturalism was expressed in various topics: from critique of colonialism and considering non-European cultures as valuable, to the concept of pan-human community. His ideas I have presented in detail in my book *For a Pan-human Community – Dimitrije Mitrinović* (Pešić and sons, Belgrade 2016), and also on the web-site <http://afrodita.rcub.bg.ac.rs/~dpajin/dm/index.html>. The span of his interest for various topics can be seen from his saved texts, as from works of other authors contained in his personal library, which he donated to the University Library in Belgrade, which are in evidence as a separate library Pb19. In this text I give a concise presentation of his interculturalism, which manifested in his texts between 1913–1935.

Key words: pan-human community, critique of colonialism, global peace, common responsibility.

Dražen Pavlica*

Samostalni istraživač

Postmoderna kultura u ogledalu hibridnosti i stranosti

Postmodernoj kulturi pristupamo sa dva različita konceptualna staništa (hibridnost i stranost), za koje smatramo da su saznajno plodni. Uobičajeno je, s razlogom, da se hibridnost sagledava kao nešto svojstveno postmodernoj kulturi, dok sa stranošću stvari nisu tako jednoznačne. Koncept hibridnosti podriva pričin o čistoj kulturi. Takođe, hibridnost i samu zamisao i ideal kulturnog pluralizma dovodi pod znak pitanja. Stranost je donekle srodna sa konceptom drugosti, ali bi bilo pogrešno da se oni smatraju sasvim identičnim. Za razliku od drugosti, postmoderna kultura ima znatnih poteškoća sa stranošću. Naime, stranost ostaje s one strane postmoderne kulture, ona prosto ne biva pojmovno prisvojena i ostaje negdje spolja. Izgleda da postmoderna kultura i nije baš toliko gostoljubiva prema stranosti.

Ključne riječi: kultura, hibridnost, stranost, drugost, postmoderna

* drazenpav@gmail.com

Dražen Pavlica

Independent researcher

Postmodern Culture in the Mirror of Hybridity and Foreignness

We approach postmodern culture from many contradictory conceptual points of view (hybridity and foreignness), which we consider cognitively fruitful. Usually, hybridity is seen as something characteristic of postmodern culture, while the term foreignness is much more ambiguous. The concept of hybridity undermines the illusion of pure culture, and calls into question the very idea and ideal of cultural pluralism. Foreignness is somewhat related to the concept of otherness, but it would be wrong to consider them completely identical. Unlike with otherness, postmodern culture has considerable difficulties with foreignness. Namely, foreignness remains on the other side of postmodern culture. It is simply not conceptually appropriated and remains somewhere outside. It appears that postmodern culture is not so hospitable to foreigners.

Key words: culture, hybridity, foreignness, otherness, postmodernism

Nađa Pavlica*

Fakultet za medije i komunikacije, Univerzitet Singidunum

Uloga književnosti u razvoju postkolonijalne teorije

Ovaj rad istražuje načine na koje književnost može poslužiti za obogaćivanje postkolonijalne, odnosno antikolonijalne teorije, te kako možemo razviti postkolonijalnu teoriju iz književnosti. Dok se teorija tradicionalno fokusirala na analizu istorijskih i političkih struktura kolonijalizma i njegovih posledica, književnost nudi bogat izvor kulturnog i umetničkog izražavanja koji može pružiti dublje razumevanje složenosti kolonijalnih i postkolonijalnih iskustava. Neretko književnost (nekada) kolonizovanih naroda služi kao jedini izvor za razumevanje mehanizama opresije, ali i svakodnevice. Književnost nam, stoga, može pomoći u istraživanju nijansi kulturnog identiteta i dinamike moći, a u sledećem koraku u propitivanju načina na koje dominantni kulturni narativi oblikuju naše razumevanje sveta.

Proučavajući književne tekstove kroz postkolonijalni diskurs možemo razviti nove uvide u načine na koje kolonijalizam i imperijalizam nastavljaju da oblikuju naš kulturni i politički pejzaž. Autorke i autori služe kao, Burdijeovim rečima, „signalna svetla, prilozi za otpor neoliberalnoj invaziji” – njihov otpor dominantnim kulturnim narativima i strukturama moći ključan je za društvene i političke promene. Autori poput Arundati Roj, Činue Aćebea i Naval El Sadavi odupiru se svojom umetnošću na različite načine starom i novom imperijalizmu i dominantnom kulturnom narativu.

Rad, dakle, raspravlja o izazovima i mogućnostima korištenja književnosti kao alata za obogaćivanje postkolonijalne teorije, uključujući potrebu da se prepozna raznolikost književnih tradicija i da se izbegne esencijalizacija ili homogenizacija kulturnih identiteta. Kroz kritičko ispitivanje književnih tekstova možemo istražiti načine na koje se konstruišu i osporavaju dominantni kulturni narativi, i možemo razviti nove teorije otpora koje su utemeljene na kulturnom i umetničkom izrazu.

Ključne reči: postkolonijalizam, antikolonijalizam, književnost, imperijalizam, otpor.

* nadja.pavlica@fmk.edu.rs

Nada Pavlica

Faculty of Media and Communications, Singidunum University

The Role of Literature in Developing Postcolonial Theory

This paper investigates the ways in which literature can serve to enrich postcolonial and anticolonial theory, and how we can develop postcolonial theory from literature. While theory has traditionally focused on analyzing the historical and political structures of colonialism and its consequences, literature offers a rich source of cultural and artistic expression that can provide a deeper understanding of the complexities of colonial and postcolonial experiences. Often the literature of (once) colonized nations serves as the only source for understanding the mechanisms of oppression, but also everyday life. Literature, therefore, can help us explore the nuances of cultural identity and power dynamics, and in the next step, question the ways in which dominant cultural narratives shape our understanding of the world.

Studying literary texts through a postcolonial discourse allows us to develop new insights into how colonialism and imperialism continue to shape our cultural and political landscape. Authors serve as, in Bourdieu's words, "signal lights, contributions to resistance to neoliberal invasion" – their resistance to dominant cultural narratives and power structures is crucial for social and political change. Authors such as Arundhati Roy, Chinua Achebe, and Nawal El Saadawi resist old and new imperialism and dominant cultural narratives through their art in various ways.

The paper, therefore, discusses the challenges and possibilities of using literature as a tool to enrich postcolonial theory, including the need to recognize the diversity of literary traditions and to avoid essentializing or homogenizing cultural identities. Through a critical examination of literary texts, we can explore the ways in which dominant cultural narratives are constructed and challenged, and we can develop new theories of resistance that are grounded in cultural and artistic expression.

Key words: postcolonialism, anticolonialism, literature, imperialism, resistance.

Mirjana Pavlović*

Zoran Skrobanović**

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet

Književni jezik promene: Interkulturalnost i društveni angažman u kineskim modernizmima

Cilj ovog rada je da osvetli vezu različitih književnih eksperimenata, nadahnutih zapadnim literarnim nasledem i poetikama u tri talasa kineskog modernizma, i korenitih društvenih promena koje su obeležile različite modernističke epohe u Kini i kineskim govornim područjima. Međukulturna razmena ideja leži u osnovi modernizma, a kineski modernistički stvaraoci specifični su po tome što su nastojali eklektično da pristupe usvajanju zapadnih književnih poetika i koncepata, u skladu sa sveukupnim društvenim preporodom kojem su težili. Na odabranim primerima žanrovski i poetički različitih autora sva tri razdoblja kineske modernosti nastojaćemo da ukažemo na društvenu angažovanost koja je presudna za razumevanje zapadnih uticaja koje su oni ugradili u sopstveno stvaralaštvo. Društvena emancipacija žena u prvom talasu modernosti u postdinastičkoj Kini značajno je uticala na percepciju zapadnih dramskih stvaralaca kao što je Henrik Ibzen, ali i na tumačenje i plasman novih zapadnih poetskih pokreta kao što je imažizam Ezre Paunda. Drugi talas kineskog modernizma koji beležimo pedesetih i šezdesetih godina prošlog veka na Tajvanu i drugim kineskim govornim područjima, na mnogo načina odslikava traumatična postkolonijalna iskustva koja su obeležila kineske stvaraoce van matice, ali i protivurečne stavove o zapadnim uticajima koji će kulminirati javnim debatama o modernoj poeziji i navodnoj vesterinizaciji kineske književnosti. Treći talas kineskog modernizma, povratak modernističkih impulsa u NR Kinu, uvodi nas u novu epohu plodonosnih međukulturnih uticaja koji kineskim stvaraocima postmaoističke epohe služe kao sredstvo za distanciranje od dogmatskog pristupa književnosti, ali i kao način da u svojim delima progovore o traumatičnim iskustvima iz Kulturne revolucije. U ovom radu pokušaćemo da ukažemo na činjenicu da složen i često konfliktan odnos između interkulturalnosti, tradicionalnih vrednosti i društvenog angažmana kineskih književnih stvaralaca u različitim periodima kineske modernosti predstavlja ključ za razumevanje mnogih aspekata savremenog kineskog društva i stvaralaštva.

Ključne reči: interkulturalnost, Kina, modernizam, književnost, društveni angažman.

* mirjana.pavlovic@fil.bg.ac.rs

** zoran.skrobanovic@yahoo.com

Mirjana Pavlović

Zoran Skrobanović

University of Belgrade – Faculty of Philology

The Literary Language of Change: Interculturality and Social Engagement in Chinese Modernisms

This paper aims to shed light on the correlation between various literary experiments inspired by Western literary heritage and poetics in the three waves of Chinese modernism, and the radical social changes that characterized the different eras of modernism in China and the Chinese-speaking world. The cross-cultural exchange of ideas underlies modernism as a literary and cultural movement, and Chinese modernist writers are distinguished by their eclectic approach in appropriating Western literary poetics and concepts that were compatible with their pursuit of a thorough social renewal. Using selected examples of poetically diverse authors in various literary genres from all three periods of Chinese modernity, we will attempt to demonstrate that their social engagement is often crucial for understanding the Western influences they incorporated into their literary work. The social emancipation of women in the first wave of modernism in post-dynastic China significantly influenced the perception of Western playwrights such as Henrik Ibsen, but it also played an interesting role in the interpretation and introduction of new Western poetic movements such as Ezra Pound's Imagism. The second wave of Chinese modernism, that emerged in Taiwan and other Chinese-speaking areas in the 1950s and 1960s, in many ways reflects the traumatic postcolonial experiences that shaped Chinese writers outside the motherland, as well as the conflicting attitudes toward Western influences that will culminate in public debates about modern poetry and the alleged Westernization of Chinese literature. The third wave of Chinese modernism, a historical period that saw a resurgence of modernist impulses in the People's Republic of China, marked a beginning of a new era of fruitful cross-cultural influences that, in the works of post-Maoist Chinese writers, serve both as a means of distancing themselves from a dogmatic approach to literature, and as a way to speak up about the traumatic experiences of the Cultural Revolution. In this paper, we aim to show that the complex and often contradictory relationship between interculturality, traditional values, and social engagement that defines Chinese writers in different periods of Chinese modernity, represents a key to understanding many aspects of the contemporary Chinese society and literary production.

Key words: interculturality, China, modernism, literature, social engagement.

Danijela S. Petrović*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Selena Vračar**

Fakultet za medije i komunikacije, Univerzitet Singidunum

Da li smo empatični ili sumnjičavi domaćini? – analiza stavova studenata prema migrantima***

Svedoci smo vremena izražene mobilnosti i migracija stanovništa najčešće zbog ekonomskih i bezbednostnih razloga. O pitanjima migracije često su prisutni oprečni stavovi domicilnog stanovništva koji se kreću od iznažno humanitarnih do krajnje isključivih i netrpeljivih. Zbog toga je odnos prema migrantima važno pitanje kroz koju se odslikava interkulturalnost u jednom društvu. U ovom radu ispitivani su stavovi studenata psihologije prema migrantima. Kako je jedan od ključnih problema u istraživanjima stavova davanje socijalno poželjnih odgovora u ovom radu je korišćen kvalitativan pristup i od ispitanika je traženo da na osnovu svog ličnog iskustva napišu sugestije za snalaženje u Srbiji koje bi uputili migrantima. U istraživanju je učestvovao 51 ispitanik (84% devojaka). Tematska analiza narativa ukazala je na nekoliko povezanih tema. Najzasićenija tema *Srbija kao usputna stanica* obuhvata sugestije koje se odnose na traženje informacija i pomoći od relevantnih institucija radi zadovoljenja osnovnih potreba za hranom i smeštajem. Tema *Mi kao domaćini* ukazuje na odnos domicilnog stanovništva prema migrantima. U ovoj temi identifikuju se narativi koji s jedne strane oslikavaju gostoprimstvo i toplinu domicilnog stanovništva u vidu izražavanja dobrodošlice, a s druge strane upozoravaju na netrpeljivost, diskriminaciju i predrasude prema migrantima. U okviru teme *Uklapanje u novu kulturu* date su smernice u vidu poželjnih oblika ponašanja, upoznavanja običaja, kuhinje i generalno kulture, koje migrantima mogu da olakšaju kontakt sa novom kulturom. Konačno, smernice koje se tiču nastavka obrazovanja, zapošljavanja i regulisanja pravnog statusa, obuhvaćene su u okviru teme *Ostajanje u Srbiji*. Rezultati pokazuju da je fokus studenta u većoj meri usmeren na praktične probleme sa kojima se susreću migranti nego na specifičnosti interkulturalne interakcije. Pored toga, studenti prepoznaju i upozoravaju da postoji izvesna socijalna distanca, tj. izvestan otpor domicilnog stanovništva prema migrantima i sugerišu načine kako da se on neutrališe.

Ključne reči: migracije, studenti, tematska analiza, interkulturalnost.

* dspetrovic65@gmail.com

** selenavracar1410@gmail.com

*** Realizaciju ovog istraživanja finansijski je podržalo Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije u sklopu finansiranja naučnoistraživačkog rada na Univerzitetu u Beogradu – Filozofskom fakultetu (broj ugovora 451-03-47/2023-01/200163).

Danijela S. Petrović

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

Selena Vračar

Faculty of Media and Communications, Singidunum University

Are We Empathetic or Suspicious Hosts? Analysis of Students' Attitudes Towards Migrants*

We are witnessing a time of heightened mobility and population migration, mostly due to economic and security reasons. Regarding migration issues, there are often conflicting views of the domicile population, ranging from somewhat humanitarian to extremely exclusive and intolerant. That is why the attitude towards migrants is an important issue that reflects interculturality in a society. This paper examines the attitudes of psychology students towards migrants. As one of the key problems in attitude research is giving socially desirable answers, a qualitative approach was used and respondents were asked to write suggestions for coping in Serbia based on their own personal experience, which they would send to migrants. 51 respondents (84% girls) participated in the research. A thematic analysis of the narratives indicated several related themes. *Serbia as a stopover* includes suggestions related to seeking information and assistance from relevant institutions in order to meet basic needs for food and accommodation. The theme *We as hosts* shows the attitude of the domicile population towards migrants that, on the one hand, portray the hospitality and warmth of the resident population in the form of expressions of welcome, and on the other hand, warn against intolerance, discrimination and prejudice against migrants. *Fitting into a new culture* encompasses guidelines for desirable forms of behavior, getting to know customs, cuisine and culture in general, which can facilitate contact with the new culture. Finally, guidelines regarding the continuation of education, employment and regulation of legal status are covered under the topic *Staying in Serbia*. The results show that the student's focus is more on the practical problems faced by migrants than on the specifics of intercultural interaction. In addition, students recognize and warn that there is a certain social distance, i.e. certain resistance of the domicile population towards migrants and suggest ways to neutralize it.

Key words: migrations, university students, thematic analysis, interculturality.

* The realization of this research was financially supported by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia as part of the financing of scientific research work at the University of Belgrade – Faculty of Philosophy (contract number 451-03-47/2023-01/200163).

Mirjana Petrović Filipović*

Samostalna istraživačica

Pokušaj pesničke rekonstrukcije nacionalnog identiteta

Predmet ovog rada je pesnički ciklus „Мокшерзјањ кирговоњ граматаг” (Zapisi na brezovoj kori) Mordve-Erzje i Mordve-Mokše iz zbirke „Melika” eminentnog ruskog pesnika Sergeja Zavjalova, objavljene 1998. godine. Cilj rada je da se putem analize slojeva ovog umetničkog dela pokaže zašto je autor pribegao imitaciji forme naučne rekonstrukcije fragmenta u poeziji, te kako ta novonastala pesnička forma doprinosi preispitivanju nacionalnog identiteta u posebnim uslovima kada je lirski subjekt pripadnik nacionalne manjine.

Ova analiza će istražiti značaj „Мокшерзјањ кирговоњ граматаг” u kontekstu ruske književnosti i poetike, fokusirajući se na poetske tehnike, jezičku igru i strukture koje je autor primenio. Kroz dubinsku analizu ovih elementa rad će objasniti kako ovaj pesnički ciklus pruža poseban uvid u izazove i kompleksnosti nacionalnog identiteta, posebno kada se ispoljava u kontekstu manjinskih kultura.

Ovo istraživanje će doprineti boljem razumevanju uticaja poezije na formiranje i održavanje identiteta u manjinskim zajednicama, pružajući nove uvide i perspektive u književnosti i kulturi. Biće i važan prilog za polje studija manjinske književnosti i poezije, otkrivajući zanimljive veze između umetnosti, identiteta i kulture.

Ključne reči: Sergej Zavjalov, poezija, rekonstrukcija, identitet, nacionalni identitet, manjinske kulture.

* mirjanapetrovich@gmail.com

Mirjana Petrović Filipović
Independent researcher

An Attempt at the Poetic Reconstruction of National Identity

The subject of this work is the poetry cycle *Mokšerzjanj kirgovonj gramatat* / Notes on the birch bark of Mordva-Erzya and Mordva-Moksha from the collection of poems *Melika* by the eminent Russian poet Sergey Zavyalov, published in 1998. The paper aims to show, through the analysis of the layers of this work of art, why the author resorted to the imitation of the form of scientific reconstruction of fragments in poetry and how this new poetic form contributes to the questioning of national identity in particular conditions when the lyrical subject is a member of a national minority.

This analysis will explore the significance of *Mokšerzjanj kirgovonj gramatat* in the context of Russian literature and poetics, focusing on the poetic techniques, literary devices, and structures employed by the author. Through an in-depth analysis of these elements, the paper will explain how the poetic cycle *Mokšerzjanj kirgovonj gramatat* provides a unique insight into the challenges and complexities of national identity, especially when manifested in minority cultures.

This research will contribute to a better understanding of the impact of poetry on the formation and maintenance of identity in minority communities, providing new insights and perspectives in the field of literature and culture. This will be an important contribution to the area of minority literature and poetry studies, revealing exciting connections between art, identity, and culture.

Keywords: Sergey Zavyalov, poetry, reconstruction, identity, national identity, minority cultures.

Radosav Pušić*

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet

Zhuang Zi: zaborav i sreća

Iz vremena u kome mi danas živimo, teško je naslutiti šta je Zhuang Zi izrazom „zuo wang 坐忘“ želeo da nam kaže. Različiti uglovi gledanja na svet daju nam različite slike tih svetova. U tekstu „Zhuang Zi: zaborav i sreća“, pokušaću da rasvetlim brojne mogućnosti koje nam izraz „zuo wang 坐忘“ nudi. U tom svetlu otvara se i mogućnost da razumemo u kojoj meri je to put ka našoj sreći. A tu se istovremeno otvaraju i brojna filozofska pitanja: odnos prema telu, JA, dao, de, snu, stvarnosti, kultivisanju sopstvenog bića, mudrosti, itd.

Ključne reči: Zhuang Zi, zuo wang, sreća, telo, JA, san, stvarnost.

* raja@fil.bg.ac.rs

Radosav Pušić

University of Belgrade – Faculty of Philology

Zhuang Zi: Oblivion and Happiness

From the perspective of the time in which we live, it is difficult to guess what Zhuang Zi wanted to tell us with the expression *zuo wang* 坐忘”. Different angles of looking at the world give us different pictures of those worlds. In the text “Zhuang Zi: oblivion and happiness”, I will try to shed light on the numerous possibilities that the term “*zuo wang* 坐忘” offers us. In this light, the possibility opens up to understand to what extent this is the path to our happiness. And there, at the same time, numerous philosophical questions are opened: the relationship to the body, Self, dao, de, dream, reality, cultivation of one’s own being, wisdom, etc.

Key Words: Zhuang Zi, *zuo wang*, happiness, body, Self, dream, reality.

Duško Radosavljević*

Univerzitet Union – Fakultet za pravne i poslovne
studije dr Lazar Vrkatić

Nacionalni saveti i mogućnosti izgradnje multikulturalnog društva u Srbiji

Nacionalni saveti duže vremena egzistiraju u javnom i političkom životu Republike Srbije. Imaju specifičnu ulogu, ali nisu u dovoljnoj meri prepoznati i prihvaćeni kao zbiljska spona između pripadnika nacionalnih zajednica i državnih organa. Nacionalni saveti, zahvaljujući načinu izbora, organizaciji i radu, imaju dosta protivnika, kako šire političke javnosti, nezavisno od političkih opcija, tako i unutar nacionalnih zajednica, zaključno sa organizacijama civilnog društva. Određeni zahtevi se tiču udaljavanja organa nacionalnih saveta od političkih stranaka, transparentnosti u radu, uključivanju organizacija civilnog društva i strukovnih organizacija u rad saveta, te nužnosti saradnje sa organima političkih zajednica.

Istovremeno, u situaciji realne etnifikacije političkih procesa u Srbiji, postavlja se pitanje opstojnosti nacionalnih saveta, kao objektivno „remetilačkog faktora” u političkom sistemu države, te je teško očekivati da mogu doprineti izgradnji multikulturalnog društva u Republici Srbiji.

Ključne reči: Republika Srbija, nacionalni saveti, civilno društvo multikulturalno društvo.

* vpans2010@gmail.com

Duško Radosavljević

Union University – The Dr Lazar Vrkatić Faculty of Law
and Business Studies

National Councils and the Possibility of Building a Multicultural Society in Serbia

National councils have existed for a long time in the public and political life of the Republic of Serbia. They have a specific role but they are not sufficiently recognized and accepted as a genuine link between members of national communities and state bodies. National councils, thanks to the way they work, are elected and organized, have a lot of opponents, from the wider political community, regardless of political options to the civil society organizations and within the national communities as well. Certain requirements concern the “departyzation” of the bodies of national councils, transparency in the work, the involvement of civil society organizations and professional organizations in the work of the council, and the necessity of cooperation with the bodies of political communities.

At the same time, in the situation that is reality of ethnicization of political processes in Serbia, the question of the existence of national councils as an objectively “disturbing factor” in the political system of the state is raised, and it is hard to expect that the national councils can contribute to the construction of a multicultural society in the Republic of Serbia.

Key words: Republic of Serbia, national councils, civil society, multicultural society.

Jelena Riznić*

Institut društvenih nauka

Identitetske politike u XXI veku: uvažavanje razlika ili univerzalizacija partikularnosti?

Cilj rada je da ukaže na određena pitanja i smerove kritike koje se tiču identitetskih politika kao dominantnog oblika artikulacije političkih zahteva, koji ujedno zadaje i okvire političkog organizovanja različitih društvenih grupa od 1970-ih godina naovamo. Iako se filozofski počeci i inspiracije mogu tražiti u radovima brojnih filozofkinja i filozofa, od Meri Volstonkraft do Franca Fanona, ova konkretna odrednica vezana je za drugu polovinu 20. veka i jačanje novih društvenih pokreta, pre svega u SAD. Bez obzira na smerove kritike, društveni teoretičari se danas slažu oko jednog – koncept identiteta je neophodan za razumevanje savremenog političkog diskursa, ali i sopstva, društvenih pokreta, mogućnosti otpora i solidarnosti.

Početak identitetskih politika vezuje se za *Combahee River Collective* u kom su crnačke feministkinje naglašavale jedinstvenost sopstvenog iskustva kao osnove ugnjetavanja. Ideja o organizovanju oko jedne ose identiteta bila je okosnica novih društvenih pokreta – feminističkih, LGBT, pokreta za prava Afroamerikanaca, ekoloških pokreta. Ovo je značilo i udaljavanje od tradicionalnih koalicionih politika izabranih političkih partija levice, desnice ili centra koje bi zahteve pojedinačnih društvenih grupa uključile u svoje političke agende. Tradicionalne političke partije su zato takođe usvojile neke aspekte ovih politika: antidiskriminaciju, toleranciju, ideju različitosti. Ovo se ne odnosi samo na stranke centra i levice već su to uradile i konzervativne i ultradesničarske partije u skladu sa sopstvenim političkim potrebama, pa su tako na čelu krajnje desničarskih partija u Italiji i Nemačkoj upravo žene. Kritičari, sa druge strane, naglašavaju da je validiranje individualnih identiteta tek razorena fasada istinske jednakosti, istovremeno ukazujući na problematične tendencije koje se odnose na (ne) mogućnost pregovaranja o političkim zahtevima pojedinačnih identiteta.

Rad će ukazati na istorijat identitetskih politika, razvoj ovog koncepta, kao i na različite perspektive iz kojih dolazi kritika, leve, desne i feminističke.

Ključne reči: identitetske politike, političko organizovanje, diverzitet, ljudska prava

* jelena.riznic@hotmail.com; jriznic@idn.org.rs

Jelena Riznić

The Institute of Social Sciences

Identity Politics in the 21st Century: Recognition of Differences or Universalization of Particularities?

This work aims to point out certain questions and directions of criticism related to identity politics as the dominant form of articulating political demands, which has also set the framework for organizing various social groups since the 1970s. Although philosophical roots and inspirations can be found in the works of numerous philosophers and feminist thinkers, from Mary Wollstonecraft to Frantz Fanon, this specific term is related to the second half of the 20th century and the strengthening of new social movements, primarily in the United States. Regardless of the directions of criticism, social theorists, today agree on one thing – the concept of identity is necessary for understanding contemporary political discourse, as well as one's self, social movements, possibilities for resistance, solidarity, and so on.

The beginning of identity politics is tied to the Combahee River Collective, in which black feminists emphasized the uniqueness of their own experiences as the basis of oppression. The idea of organizing around one axis of identity was the cornerstone of new social movements – feminist, LGBT, movements for the rights of African Americans, and ecological movements. This also meant moving away from traditional coalition politics of elected political parties on the left, right, or center, which would incorporate the demands of individual social groups into their political agendas. Traditional political parties have also adopted some aspects of these policies: anti-discrimination, tolerance, and the idea of diversity and differences. This applies not only to center and left-wing parties but also to conservative and far-right parties in line with their own political needs, with women leading extreme right-wing parties in Italy and Germany. Critics, on the other hand, emphasize that validating individual identities is only a shattered facade of true equality and freedom for various social groups while pointing out problematic tendencies regarding the (im)possibility of negotiating political demands of individual identities.

In line with the above, this work will point out the history of identity politics, the development of this concept, and different perspectives from which criticism comes, including those from the left, right, and feminist movements.

Key words: identity politics, political organization, diversity, human rights

Saeed Safari*

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet

Jezik, konceptualizacija i kulturološka lingvistika. Uloga kulture u formiranju kognitivnih shema u jezicima

Kulturološka lingvistika, kao novije multidisciplinarno polje istraživanja, pokušava da opiše veze između jezika i kulture na osnovu nekih kognitivnih struktura kao što su konceptualizacija, sheme i kategorije. Studije u kognitivnoj lingvistici su pokazale da se jezik formira na osnovu konceptualizacija i shema na koje direktno utiče kultura. Kulturološka lingvistika pokušava da stekne opšte razumevanje „spoznaje”, „kulture” i njihovog odnosa sa „jezikom”, i objašnjava to kako jezik odražava i oblikuje kulturne norme, vrednosti i verovanja, a sa druge strane, može da objasni kako se kulturni pojmovi izražavaju jezikom. Ovaj rad ima za cilj da upozna kulturnu lingvistiku i njenu pozadinu, kao i ulogu kulture u formiranju kognitivnih shema vezanih za jezik. Neki primeri kulturnih konceptualizacija i shema na persijskom jeziku biće korišćeni da bi se ilustrovala uticaj kulture na jezik.

Ključne reči: jezik, kognicija, konceptualizacija, kulturna lingvistika

* saeed.safari@fil.bg.ac.rs

Saeed Safari

University of Belgrade – Faculty of Philology

Language, Conceptualization, and Cultural Linguistics. The Role of Culture in the Formation of Cognitive Schemas in Languages

Cultural linguistics, as a recent multidisciplinary field of research, attempts to describe the connections between language and culture based on some cognitive structures such as conceptualization, schemas and categories. Studies in cognitive linguistics have shown that language is formed based on conceptualizations and schemas that are directly influenced by culture. Cultural linguistics attempts to gain a general understanding of “cognition”, “culture” and their relationship with “language”, and sheds light on how language reflects and shapes cultural norms, values and beliefs, and on the other hand, can explain how cultural concepts are expressed through language. This paper aims to introduce cultural linguistics and its background, as well as the role of culture in the formation of cognitive schemas related to language. Some examples of cultural conceptualizations and schemata in Persian language will be used to illustrate the influence of culture on language.

Keywords: language, cognition, conceptualization, cultural linguistics.

Nada M. Sekulić*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Japanizam u evropskoj umetnosti 19. veka

Protok kultura i njihov međusobni uticaj nikada nisu bili jednosmerni, bez obzira na razlike u vojnoj, političkoj snazi ili stepenu njihove opšte razvijenosti. Tako je u pojedinim istorijskim periodima uticaj neevropskih kultura na prelomne istorijske događaje, izume, umetničke stilove ili na izgled specifično evropska kulturna obeležja, evropski način prehrane i sl. bio zapravo izuzetno snažan.

Japan je jedna od zemalja koja je izuzetno dugo ostala zatvorena za evropski uticaj. Sem trgovine sa Holanđanima, Japan je sve do polovine 19. veka planski onemogućavao i zabranjivao ukorenjivanje evropskih uticaja u japansko društvo. Međutim, od momenta otvaranja Japana za procese industrijalizacije, u Evropi 19. veka stvoren je pravi kult japanske estetike u sferi umetnosti i dekoracije, a posebno unutrašnjih enterijera viših slojeva evropskog društva. Uticaj japanizma na impresionizam, ekspresionizam i secesiju, a naročito na ključne umetnike unutar tih pravaca, kao što su bili Mane, Dega, Mone, Van Gog ili Tuluz-Lotrek (pomenuti su samo neki) dovodi u pitanje u kojoj meri su strani uticaji ne samo bili prisutni već do izvesne mere i omogućavali nastanak novih pravaca. Motivi, tehnike, kompozicije, boje (kada je reč o slikarstvu) direktno su pozajmljivani iz japanske umetnosti.

Cilj ovog rada je da pruži opšti pregled tih uticaja i tako doprinese demistifikaciji ideje o zamišljenoj inventivnosti evropske kulture u odnosu na tradicionalne formate neevropskih umetnosti, na kojima je ona zapravo osmišljavala nove pravce i uspostavljala nove estetske standarde, oslanjajući se na dominantnu poziciju evropske kulture koja je mogla da „prisvaja” elemente drugih kultura bez pominjanja njihovog autorstva.

Ključne reči: japanizam, protok kultura, problem autorstva, evropski imperijalizam.

* nada.m.sekulic@gmail.com

Nada M. Sekulić

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

Japonism in European Art of the 19th Century

The flow of cultures and their mutual influence has never been one-way, regardless of differences in military, political strength or the degree of their social development. Thus, in certain historical periods, the influence of non-European cultures on crucial historical events, inventions, artistic styles or apparently specifically European cultural traits, European eating habits, etc. was actually extremely strong.

Japan is one of the countries that remained closed to European influence for an extremely long time. Apart from trade with the Dutch, Japan systematically prevented and forbade the introduction of European influences into Japanese society until the middle of the 19th century. However, from the moment of Japan's opening to industrialization processes, suddenly a cult of Japanese aesthetics was created in 19th-century Europe in the sphere of art and decoration, interiors etc., particularly among nobility of European society. The influence of Japonism on Impressionism, Expressionism and Art Nouveau, and especially on the key artists within those movements, such as Manet, Degas, Monet, Van Gogh or Toulouse-Lautrec (to mention only a few), calls into question the extent to which foreign influences were not only present to a certain extent in those art movements, but enabled their emergence. Motifs, techniques, compositions, colors (when it comes to painting) were directly borrowed from Japanese art.

The aim of this paper is to provide a general overview of those influences and thereby contribute to the demystification of the idea of the inventiveness of European culture in relation to the traditional formats of non-European arts, on which it actually designed new styles, art revolutions and established new aesthetic standards, relying on the dominant position of European culture which could "appropriate" elements of other cultures without mentioning their authorship.

Key words: Japonism, the flow of cultures, the problem of authorship, European imperialism.

Milica Stojanović*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Šta je neafričko, homoseksualnost ili homofobija? – Primeri iz južnog dela Afrike

Rad se bavi problemom rasprostranjenog shvatanja o neafričnosti homoseksualnosti, koju mnogi afrički političari veoma često upotrebljavaju u javnom diskursu, a koju shvatamo kao produžetak (samo)orijentalizovanja Afrikanaca, kroz učitavanje sopstvene „drugosti”, koliko i kroz pojednostavljene slike o njima koje se i dalje proizvode na Zapadu.

Rad ima za cilj objašnjenje spleta kompleksnih društvenih i interkulturalnih odnosa koji su doprineli tome da mnoga afrička društva koja su u pretkolonijalnom periodu bila izuzetno liberalna po pitanju istopolnih veza/brakova, sada zakonski zabranjuju i kažnjavaju ovakve odnose, pri čemu se ovo pravda idejom o „neafričnosti” homoseksualnosti (odnosno, neheteroseksualnosti).

Rad obuhvata sledeće države južne Afrike: Južnoafričku Republiku, Zimbabve, Lesoto, Bocvanu i Namibiju, države susede koje u ovom trenutku imaju veoma različitu zakonsku regulativu i u kojima su dominantne različite društvene vrednosti vezane za LGBT+ osobe.

Kroz uporednu analizu relevantnih socio-istorijskih kretanja u ovim državama rad pronalazi objašnjenja za trenutna društveno-politička strujanja vezana za temu.

Uočena je snažna korelacija između britanskih kolonijalnih „antisdomitkih” zakona i velike rasprostranjenosti homofobije u tim državama i nakon sticanja formalne nezavisnosti.

Naučni doprinos rada sastoji se u njegovom originalnom, sistematizujućem pristupu ovom istraživačkom problemu, kao i u njegovom društvenom značaju.

Ključne reči: Afrika, kolonijalizam, pretkolonijalno, homofobija, homoseksualnost.

* milica.m1.stojanovic@gmail.com

Milica Stojanović

University in Belgrade – Faculty of Philosophy

What is Un-African, Homosexuality or Homophobia? – Examples from the Southern Part of Africa

The paper deals with the problem of the widespread understanding of the non-Africanness of homosexuality, which is often used by many African politicians in public discourse, and which we understand as a continuation of (self)orientalization of Africans, both through the reproduction of their own “Otherness”, as much as through simplified images of them that are still produced in the West, related to this topic.

The aim of the paper is to explain the set of complex social and intercultural relations that contributed to the fact that many African societies, which in the pre-colonial period were extremely liberal regarding same-sex relationships/marriages, now legally prohibit and punish such relations, while this is justified by the idea of “non-Africanness” of homosexuality (more precisely: non-heterosexuality).

The following southern African countries were observed: South Africa, Zimbabwe, Lesotho, Botswana and Namibia. They were selected because they are neighboring countries that currently have very different legal regulations and in which different social values related to LGBT+ people are dominant.

Through a comparative analysis of relevant socio-historical trends in these countries, the paper finds explanations for the current socio-political situation related to the topic.

A strong correlation was found between the British colonial “anti-sodomy” laws and the high prevalence of homophobia in those countries even after gaining formal independence.

The scientific contribution of the work consists in its original, systematizing approach to this research problem, as well as in its social significance.

Key words: Africa, colonialism, pre-colonialism, homophobia, homosexuality.

Sanja Stojiljković*
Danijela S. Petrović**
Nataša Simić***

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Etnički i religijski identitet učenika većinske i manjinskih grupa u Srbiji****

Društvo današnjice prisustvuje brojnim krizama izazvanim zdravstvenim, izbegličkim i ekonomskim poteškoćama. One su dovele mentalno zdravlje i dobrobit pojedinaca i društvenih grupa u prvi plan aktualnih psiholoških istraživanja. Mentalno zdravlje pojedinaca i društvenih grupa u velikoj meri se vezuje za različite aspekte ličnog i društvenog identiteta, kao i za način na koji drugi pojedinci reaguju i prihvataju naše višestruke društvene identitete. Ovo istraživanje za cilj ima ispitivanje relacija između etničkog i religijskog identiteta pripadnika većinske i tri manjinske grupe (Bošnjaci, Mađari, Romi) u Srbiji. Istraživanje zauzima socio-kulturnu perspektivu, te prepoznaje školu kao važan agens socijalizacije u okviru kog svi članovi školskog sistema (učenici, roditelji, nastavnici, škola) imaju ulogu u razvoju društvenih identiteta. Naročito interesovanje postoji za religijski društveni identitet mladih i ispitivanje načina i prilika koje mladi imaju za razvijanje religijskog identiteta manjinske grupe. U istraživanju će učestvovati srednjoškolci iz 16 škola iz četiri regiona Srbije. Za prikupljanje podataka biće korišćeni upitnik koji ispituje meru interkulturalnosti ispitanih školskih sistema i upitnik koji će sadržati pitanja na osnovu kojih se procenjuje centralnost etničkog i religijskog identiteta, kao i odnos između ova dva identiteta unutar pojedinca. Na osnovu dobijenih rezultata biće razmatrane implikacije za obrazovne politike i unapređenje kvaliteta rada škola u domenu interkulturalnosti.

Ključne reči: etnički identitet, religijski identitet, učenici, manjinske grupe, Srbija.

* sanja.stojiljkovic98@gmail.com

** dspetrovic65@gmail.com

*** nsimic@f.bg.ac.rs

**** Istraživanje je sprovedeno uz podršku Fonda za nauku Republike Srbije, broj projekta 1518, *Narrativisation of ethnic identities of adolescents from culturally dominant and minority backgrounds, and the role of the school context – NiDEA.*

Sanja Stojiljković
Danijela S. Petrović
Nataša Simić

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

The Ethnic and Religious Identity of Students of Majority Group and Minority Groups in Serbia*

Issues of personal and social well-being have gained relevance during the recent refugee, economic, and global health crises. These crises highlighted the importance of mental health and well-being of individuals and social groups, which are now the focus of modern psychological research. The mental health of individuals and groups is related to different aspects of personal and social identities, as well as the way others react to our multiple identities. This research aims to explore relations between the ethnic and religious identities of the majority group and three minority groups (Bosnians, Hungarians, and Romas) in Serbia. Relying on the socio-culture perspective, this research recognizes the school system and all its participants (students, parents, teachers, and school management) as important agents of socialization in the development of one's identity, which is why the schools will be the context of this study. The accent of this research will be put on the development of the religious identity and opportunities a young person has to develop a religious identity of a minority religious group. This research will gather participants from 16 schools, stated in four regions in Serbia. To collect quantitative data, two different sets of questions will be asked: one regarding the estimation of the interculturality of participant schools, and the other that will estimate the centrality of the ethnic and religious identity, as well as explore the relationship between the ethnic and religious identity of individual students. Based on the results of the study, implications for education policies and the quality of school organizations in the domain of interculturality will be conducted.

Keywords: ethnic identity, religious identity, students, minority groups, Serbia.

* This research will be conducted with the support of the Science Fund of the Republic of Serbia. The project number is 1518, *Narrativisation of ethnic identities of adolescents from culturally dominant and minority backgrounds, and the role of the school context – NiDEA*.

Muedib Šahinović*

Samostalni istraživač

Politički identitet Evrope: interkulturalna konvergencija nacionalnih, regionalnih, integracijskih i legitimizacijskih aspekata

Ovaj rad prezentira interdisciplinarno (sociološko i politološko) istraživanje ključnih obilježja evropskog identiteta koji svoje fundamente pronalazi kako u historijskim procesima homogenizacije jednog geografskog prostora i slojevite konfiguracije njegovih različitih kulturoloških idioma, tako i u neminovnom savremenom diskursu kreiranja evropskog jedinstva unutar diverzificiranog evropskog identitetskog spektra i transparentne kulturološke fragmentarnosti. Nakon uvodnih razmatranja unutar identitetske epistemologije, analizom sadržaja i kvalitativnom metodom, ekstenzivno se ispituju različiti aspekti evropskog identiteta sa posebnim akcentom na kompleksna te još uvijek otvorena i aktivna nacionalna, regionalna, integracijska i legitimizacijska pitanja. Istraživanje ima za cilj utvrditi postojanje specifičnog konvergentnog potencijala unutar evropskog dijalektičkog rakursa, odrediti njegove domete i funkcionalne reperkusije na konstruiranje nadnacionalnih identitetskih paradigmi, te provjeriti kakvu ulogu u tom procesu ima interferencija političkog i interkulturalnog diskursa. Upravo je ova sinergija političkog i interkulturalnog potencijala tokom istraživanja bila u fokusu kao probabilni teorijski interdisciplinarni novum koji omogućava inovativno kreiranje recentnih modela evropskog identiteta i time olakšava aporije pluralizacije koje već dugo prate i otežavaju izgradnju evropske nadnacionalne svijesti kao neminovne refleksije multipolarnosti savremenog svijeta. U radu je, prije zaključnih razmatranja, u okviru zasebnog poglavlja prezentirana sociološka dekonstrukcija interkulturalnosti kao fenomena, uz kritičku analizu njegove operacionalizacije tj. interpretacije, poimanja, upotrebe i disperzivnih konotacija kako u akademskom, tako u političkom ali i svakodnevnom/javnom praxisu apostrofirajući na moguće tendencije instrumentalizacije interkulturalnosti kroz njenu funkcionalnu transformaciju u operativni ideologem postmodernog društva. Ova transformacija bi anticipirajuće konsekventno zamaglila fundamentalna obilježja i funkcije interkulturalnosti, devalvirajući time njen interaktivni/komunikacioni potencijal nužan za novo definiranje (političkog) evropskog identiteta.

Ključne riječi: identitet, Evropa, pluralizacija, interkulturalnost, konvergencija.

* muedib@gmail.com

Muedib Šahinović

Independent researcher

Political Identity of Europe: Intercultural Convergence of National, Regional, Integration and Legitimization Aspects

This paper presents an interdisciplinary (sociological and political) research on the key features of European identity, which finds its foundations both in the historical processes of homogenization of a geographical space and the layered configuration of its various cultural idioms, as well as in the inevitable contemporary discourse of creating European unity within a diversified European identity spectrum and a transparent cultural fragmentaryness. After introductory considerations within identity epistemology, through content analysis and qualitative methods, various aspects of European identity are extensively examined with special emphasis on complex and still open and active national, regional, integration and legitimization issues. The aim of the research is to determine the existence of a specific convergent potential within the European dialectical perspective, to determine its scope and functional repercussions on the construction of supranational identity paradigms, and to check what role the interference of political and intercultural discourse plays in that process. It was this synergy of political and intercultural potential that was in focus during the research as a probable theoretical interdisciplinary novum that enables the innovative creation of recent models of European identity and thereby eases the aporias of pluralization that have long accompanied and hindered the construction of European supranational consciousness as an inevitable reflection of the multipolarity of the contemporary world. In the paper, before the concluding considerations, a separate chapter presents the sociological deconstruction of interculturality as a phenomenon, along with a critical analysis of its operationalization, i.e. interpretation, understanding, use and dispersive connotations both in academic and political as well as everyday/public praxis apostrophizing to possible tendencies of instrumentalization of interculturality through its functional transformation into an operational ideologue of postmodern society. This transformation would predictably and consistently blur the fundamental characteristics and functions of interculturality, thereby devaluing its interactive/communicative potential necessary for a new definition of (political) European identity.

Key words: identity, Europe, pluralization, interculturality, convergence.

Danijela Vasić*

Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet

Solarno božanstvo u japanskoj mitologiji

U svrhu stvaranja centralistički uređene države, na teritoriji današnjeg Japana početkom 8. veka nastaju prve carske hronike, *Kodiki* (712) i *Nihonšoki* (720), i to kao rezultat integracije i sistematizacije mitskih elemenata kojima se dokazivalo božansko poreklo carske loze Jamato i legitimitet njene vlasti. Prema genealogiji, carevi vode poreklo od vrhovnog božanstva šinto panteona – Velike boginje sunca, Amaterasu. Detaljna analiza otkriva kompleksnu prirodu ovog solarnog božanstva. Ova mitska paradigma nastajala je na temeljima postojećih mitova i rituala, podstaknuta kulturnim i političkim kontaktima s korejskim kraljevstvima i kineskim carstvom. Hronika *Kodiki* sadrži i mitološku priču korejskog porekla, koja se kosi s vladajućom paradigmom, budući da Sunce predstavlja kao muški princip. I u Japanu postoje dokazi da je solarno božanstvo isprva bilo muškog roda. Važno je napomenuti i činjenicu da su uobičajeni bili muško-ženski parovi vladara (prvo su to bogovi, a kasnije vladar i šaman-ka), tako da nije teško zamisliti da se u nekom trenutku ta razlika između polova zamaglila, a onda prevagnula na žensku stranu. Žensko predačko božanstvo, pak, nikako ne ukazuje na period matrijarhata. Ovaj simbolički tip boginje, koja započinje patrimonijalnu lozu s retkim ženskim izuzecima, stvorili su pripadnici privilegovane grupe moćnih muškaraca u cilju legitimisanja sopstvenih struktura moći. Osim toga, kult boginje majke ne ograničava se samo na solarni princip, već je u vezi s tkanjem i svilarstvom. I tu analiza pokazuje vezu s kineskim mitskim i usmenim fondom. Takođe, važno je napomenuti i to da kult boginje Amaterasu ne pripada resursima vladajuće grupe, već potiče iz mitološkog sistema primorskog naroda Ama. Na taj način, jednostavna tvrdnja da carska loza Jamato potiče od boginje Amaterasu otvara brojna pitanja i nedoumice, na koja će ovaj rad pokušati da dá odgovore.

Ključne reči: Japan; šinto; solarno božanstvo; Velika boginja sunca, Amaterasu.

* vasic.danijela@gmail.com

Danijela Vasić

University of Belgrade – Faculty of Philology

Solar Deity in Japanese Mythology

In order to create a centralized state, the first imperial chronicles, *Kojiki* (712) and *Nihon shōki* (720), were created in the territory of modern Japan in the early 8th century as a result of the integration and systematization of mythical elements that proved the divine origin of the Yamato imperial lineage and its legitimacy. According to the genealogy, the emperors were descended from the supreme deity of the Shinto pantheon – Amaterasu Ōmikami. A detailed analysis reveals the complex nature of this solar deity. This mythic paradigm emerged from pre-existing myths and rituals and was nourished by cultural and political contacts with the Korean kingdoms and the Chinese Empire. The *Kojiki* also contains a mythological story that has parallels in Korean myth, which contradicts the prevailing paradigm by depicting the sun as a male principle. In Japan, too, there is evidence that the solar deity was originally male, and it is also important to note the fact that male female pairs of rulers (originally gods, in historical times a ruler and a female shaman) were common, so it is not difficult to imagine that at some point the distinction between the sexes became blurred and then the female side took over. The female ancestral deity, on the other hand, in no way indicates a period of matriarchy. This symbolic type of goddess, who initiates a patrimonial lineage with rare female exceptions, was created by members of a privileged group of powerful men to legitimize their own power structures. Furthermore, the cult of the mother goddess is not limited to the solar principle, but is related to weaving and silk production, and the analysis shows a connection to Chinese mythical and oral sources. It is also important to note that the cult of the goddess Amaterasu does not belong to the resources of the ruling group, but originates from the mythological system of the coastal Ama people. Therefore, the simple assertion that the Yamato imperial lineage descended from the goddess Amaterasu raises numerous questions and doubts, which this paper attempts to answer.

Keywords: Japan, Shinto, solar deity, Amaterasu Ōmikami.

Milana Vinokić*

Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Stefan Zdravković**

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Interkulturalnost na radnom mestu

U savremenim društvima, a pogotovo onim visoko razvijenim, interkulturalnost je neizbežna. Intenzivna globalizacija proizvodi brojne migracije i time otvara važno pitanje interkulturalne saradnje, kako u svakodnevnom životu, tako i na radnom mestu. U ovom radu polazi se od pitanja prednosti koje kulturna različitost donosi u funkcionisanju radnih organizacija, ali se razmatraju i potencijalni problemi koji nastaju ukoliko među takvim organizacijama izostane međukulturalno razumevanje. Nedostatak interkulturalnosti može dovesti do različitih problema među članovima radne organizacije, od početnog nerazumevanja do ozbiljnijih sukoba i marginalizacije pojedinih članova putem dodeljivanja lošijih radnih mesta pojedincima koji su nosioci drugačijeg kulturnog identiteta od onog koji je u radnoj organizaciji dominantan. Pretpostavka je da ovaj problem posebno pogađa imigrante koji dolaze iz kulturno vrlo udaljenih predela. Strah od nepoznatog vodeći je faktor u stvaranju predrasuda prema kulturno drugačijim pojedincima, te je važno stvoriti uslove za međusobnu uspešnu komunikaciju koja bi taj strah otklonila. Stoga je sposobnost uspešne saradnje i komunikacije između nosilaca različitih kulturnih identiteta, odnosno interkulturalnost, očigledna potreba radnih organizacija koje sačinjava kulturno raznoliko članstvo, ali i onih radnih organizacija koje planiraju da posluju sa inostranim organizacijama. Samim tim, strategije pospešivanja interkulturalnosti važne su za funkcionisanje svake iole ozbiljne radne organizacije. Pretpostavka od koje se polazi jeste da su one uveliko implementirane u velikim svetskim kompanijama, dok na našem području to i dalje nije slučaj.

ključne reči: interkulturalnost, sukobi na radu, marginalizacija, imigranti.

* milanavinokic@gmail.com

** stefanbabin97@gmail.com

Milana Vinokić

University of Belgrade – Faculty of Political Sciences

Stefan Zdravković

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

Interculturality in the Workplace

In modern societies, especially highly developed ones, interculturalism is inevitable. Intense globalization produces numerous migrations, thereby opening up an important question of intercultural cooperation, both in everyday life and in the workplace. This paper firstly considers the question of the advantages that cultural diversity brings to the functioning of work organizations, but also considers potential problems that arise due to a lack of intercultural understanding. The lack of interculturality can lead to various problems among members of the work organization, from initial misunderstandings to more serious conflicts and marginalization of individual members by assigning inferior jobs to individuals who carry a different cultural identity from the dominant one in the work organization. The assumption is that this problem particularly affects immigrants who come from culturally highly distant areas. Fear of the unknown is a leading factor in the creation of prejudices towards culturally different individuals, so it is important to create conditions for successful mutual communication that would eliminate that fear. Therefore, interculturality, or the ability to successfully cooperate and communicate between bearers of different cultural identities, is an obvious need both for work organizations composed of a culturally diverse membership, as well as for those work organizations that plan to do business with foreign organizations. Hence, strategies for promoting interculturality are important for the functioning of any serious work organization. The assumption from which we start is that they are largely implemented in large global companies, while this is still not the case in this region.

Keywords: interculturality, work conflict, marginalization, immigrants

Nemanja Zvijer*

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet

Vizuelni zaokret u interkulturnoj perspektivi

U radu će se bliže osvetliti fenomen vizuelnog zaokreta, sa posebnim naglaskom na njegov status u interkulturnoj perspektivi. U najširem smislu, vizuelni zaokret je podrazumevao specifično stanje u društveno-humanističkim naukama koje je karakterisalo izraženo teorijsko i empirijsko interesovanje za vizuelno. Ovaj trend, koji je u akademskoj sferi krenuo da se širi tokom poslednje dekade 20. veka, u izvesnom smislu je posledica preobilja vizuelnih sadržaja na jednom širem društvenom planu. Vizuelni zaokret se neće posmatrati sam za sebe, već u interkulturnoj perspektivi. Situiranje vizuelnog zaokreta u interkulturni kontekst otvara pitanja kao što su kulturna uslovljenost vizuelnog iskustva i vizuelnih sadržaja, (ne) mogućnost ovih sadržaja da prevaziđu specifične kulturne i društvene kontekste, kao i uticaj kulture kroz vrednosti, svetonazor, kogniciju na forme opažanja i interpretiranja. Teorijski osvrt na pomenuta pitanja omogućiće i razmatranje statusa vizuelnog između konvencija i „prirode”. Interkulturna perspektiva, uz rečeno, podrazumevaće i promišljanje „vizuelne dominacije” ekonomski, tehnološki i geopolitički jakih zemalja Zapada, i činjenice da uprkos tome svaka kultura ima različite vizuelne jezike koji odražavaju njene fundamentalne vrednosti. U sklopu ovoga, u završnom delu rada razmotriće se i neke od karakteristika vizuelne kulture Istoka.

Ključne reči: vizuelni zaokret, slike, kultura, interkulturalnost, Zapad, Istok.

* nzvijer@f.bg.ac.rs

Nemanja Zvijer

University of Belgrade – Faculty of Philosophy

A Visual Turn in an Intercultural Perspective

The paper will discuss the phenomenon of the visual turn, with special emphasis on its status in an intercultural perspective. In the broadest sense, the visual turn implied a specific condition in the social sciences and humanities that was characterized by a distinct theoretical and empirical interest in the visual. This trend, which began to spread in the academic sphere during the last decade of the 20th century, is in a certain sense a consequence of the overabundance of visual content on a broader social level. The visual turn will not be considered as separate phenomenon, but in an intercultural perspective. Situating the visual turn in the intercultural context opens up questions such as the cultural determination of visual experience and visual contents, the (in)ability of these contents to overcome specific cultural and social contexts, as well as the influence of culture through values, worldview, cognition on forms of perception and interpretation. A theoretical review of the mentioned questions will also enable considering the status of the visual between convention and “nature”. The intercultural perspective will also imply consideration of the “visual dominance” of the economically, technologically and geopolitically strong countries of the West, and the fact that despite this, each culture has different visual languages that reflect its fundamental values. As part of this, in the final part of the paper, some of the characteristics of the visual culture of the East will be considered.

Key Words: visual turn, images, culture, interculturality, East, West.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.72(048)

НАУЧНИ скуп Неизбежност интеркултуралности
(2023 ; Београд)

Knjiga sažetaka / Naučni skup Neizbežnost
interkulturalnosti, Beograd, 13–15. oktobar 2023. godine ;
[urednici Nada M. Sekulić, Nemanja Zvijer]. – Beograd :
Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za
sociološka istraživanja, 2023 (Beograd : Službeni glasnik). –
83 str. ; 20 cm

Tekst uporedo na srp. i engl. jeziku. – Tiraž 60.

ISBN 978-86-6427-270-4

- a) Интеркултуралност – Апстракти
- b) Мултикултурализам – Апстракти

COBISS.SR-ID 126734345